

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: De Nederlandsche Oudheden in de Molukken, door V. I. v. d. Wall, Ned.-Ind. Ambtenaar met verlof (met 7 foto's). — Suriname op de Ind. Tentoonstelling te Arnhem. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huislyf. — Pers-overzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden. Kleurstoffen op Java. — Berichten der Afdelingen: I. 's Gravenhage, II. Groningen en Ommelanden. — Mededeelingen: Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 25 April tot 2 Mei.

DE ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage **VERPLAATST** van Heulstraat 17 naar **KORTE VOORHOUT 6** (1e étage bankiershuis Menno & Co.)

De Nederlandsche Oudheden in de Molukken, door V. I. VAN DE WALL, Ned.-Ind. Ambtenaar met verlof.

De zorg voor de Nederlandsche Oudheden in Oost-Indië is opgedragen aan den aldaar bevoegden Oudheidkundigen Dienst. Deze dateert van 1913, toen eindelijk het besef ontwaakte niet alleen voor de Hindoe-oudheden met diens Indonesisch belang, maar ook voor de oudheden van vaderlandschen stam, diende te worden verzorgd.

Door het uitbreken van den oorlog bleef deze zorg uit den aard der zaak tot het hoogstnoodige beperkt, zoodat eerst jaren daarna kon worden overgegaan tot een onderzoek naar de aanwezigheid en den toestand van de oudheidkundige overblijfselen uit den tijd der Compagnie in de Molukken, waartoe het initiatief genomen werd door prof. Dr. N. J. Krom, destijds wd. Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst te Weltevreden. Dit onderzoek nu werd mij opgedragen en het is naar aanleiding van dezen tocht naar het Oostelijk deel van onzen Archipel, dat ik U een en ander wil vertellen van de aldaar aangetroffen vaderlandsche monumenten.

Alvorens verder te gaan, wil ik nog even in herinnering brengen, dat het Mr. Dr. J. C. Overvoorde geweest is, die in 1911 tijdens zijn bekende reis, eerst de aandacht vestigde op deze oudheden. Alvoren had een ijverig ambtenaar of een belangellend reiziger wel een en ander op dat gebied rapporteerd, maar meer wist men niet en kon men ook niet weten.

Het zal iedereen, die belang stelt in onze koloniale geschiedenis, wel duidelijk zijn, waarom de Molukken het eerst in aanmerking kwamen voor een oudheidkundig onderzoek. Dit uitgestrekte landerijk is als het ware een museum van historische herinneringen, welke voor den geest roepen het grootsch verleden der Compagnie, die hier immers den grondslag legde van ons koloniaal gezag. De aanraking der Compagnie met de Moluksche eilanden dateert reeds van het jaar 1599 en sindsdien heeft zij haar gezag voortdurend uitgebreid, het dan ook wel eens op een wijze, die donkere eilanden vormen van ons koloniaal geschiedboek. Een jaloersche hen hare kiekens, bewaakte de Compagnie deze eilanden, waar uitsluitend ten behoeve van de Heeren Bewindhebbers de kostbare kruidnagelen en notemuskaat groeiden en werden. Het is daarom, dat wij in dezen uithoek van den Archipel zooveel stoffelijke herinneringen van de dagen der Compagnie aantreffen, die nergens anders hare gelijken hebben.

Het is er precies nog zooals Valentijn in zijn lijfde boeken over Oud- en Nieuw Oost-Indië ons de Molukken beschrijft. Zoo bitter weinig is er veranderd in een tijdsverloop van bijna drie eeuwen in de stille afgelegen streken, waar de polsslag van

Brunswick Panatropes-Radiolas-Records

Directeur: J. PHILIP KRUSEMAN, Noordeinde 91, Den Haag, Tel. 14400

De toonaangevende Amerik. Phonograaf, de eenige machine, die ALLE (ook Edison en Pathé) platen met denzelfden weergever speelt. Op Brunswick-Platen de beste Amerik. Bands en wereldartisten (o.a. Willem Mengelberg)

Komt U eens luisteren in onze gehoorzaal? Onze sedert 15 jaren in Indië bekende Firma waarborgt coulante behandeling.

VERKOOPHUIS
GROOT HERTOGINNELAAN 101
DEN HAAG
SPECIAAL VOOR IND. FAMILIES INGERICHT
Bestaat ruim 25 jaar 5047
DAGELIJKS GEOPEND VAN 10 TOT 4 UUR

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15 Den Haag
Groote sorteering HEEREN-, JONGENS- en KINDERKLEEDING
Spec. Afdeling v. KLEEDING NAAR MAAT
SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

ZOEKT U EEN WONING . . . ?

Bezichtig dan eens den

LINNAEUSHOF

met lijn A vanaf het Leidsche Boschje tot halte Nieuweweg en U zult verbaasd staan over de prachtige Woningen en heerlijke ligging. Rustig, goedkoop en gezond wonen. Huurprijs: dubb. vrije Bovenhuizen vanaf f 650 tot f 800; Benedenhuizen met bel-étage f 750 tot f 900. Enkele mooie Winkelhuizen met Bovenhuizen vanaf f 1700, inrichting naar huurders keuze. R.K. Kerk 'en scholen aanwezig. 5519

Verder een uitstapje per fiets of lijn H vanaf Museumplein naar

TUINDORP RANDWIJCK

Amstelveenscheweg, 100 M. voorbij de Kalfjeslaan, schitterende Heerenhuizen, 6 kamers, complete badkamer, keuken, kelder en groote tuin. Zeer lage belasting. Huurprijs vanaf f 60 per maand. Koopsom vanaf f 9000—f 13000. Alsmede enkele mooie Winkelhuizen met Woning, koopsom f 16000. Te bevragen bij den Makelaar J. ROZE-STRATEN, Vondelstraat 49, Amsterdam, Telefoon 22865.

Aanbevolen adres voor OOST EN WEST.

G. J. R. v. d. GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEPH. No. 12512 DEN HAAG
DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN
DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS 5023

MENNO & Co.

BANKIERS
OPGERICHT 1902

KORTE VOORHOUT 6

(naast Hotel Paulez)

DEN HAAG

KLUISINRICHTING

MET

SAFE-LOKETTEN TE HUUR

GEOPEND VAN 9 TOT 5 UUR
ZATERDAGS VAN 9 TOT 12 UUR

JOS. D. NETTEN & Co. - IN EFFECTEN

Sportlaan 3 - 's-GRAVENHAGE - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Beurs-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513

Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

Bij Dames v. d. CHIJS, L. v. Nieuw Oost-Indië 13, Den Haag, voor 1 jaar of langer, geheel gem. PARTERRE, Keuken, Tuin en 1e Etage met Dienstbodekamer. Telefoon 71729 aanwezig. Voor klein gezin van zeer goeden huize.

INDISCHE TENTOONSTELLING TE ARNHEM

Maakt OVERAL propaganda voor onze plannen

HET BESTUUR VAN DE AFD. ARNHEM VAN OOST EN WEST

SCHRÖDER

DEN HAAG

GROENMARKT :: TELEF. 1-6-1-7-3

LAKMEUBELEN

voor SLAAP- en KINDERKAMER

SLAAPKAMER AMEUBLEMENTEN

in Natuurhout als:

EIKEN - MAHONIE - BERKEN - ENZ.

VERKOOP 1e en 2e ETAGE
LIFT

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West” toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?”, ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U”.

BEZOEKT HET GEHEEL
OPNIEUW
GERESTAUREERDE
HOTEL-CAFE-RESTAURANT

KUYS-WITZENBURG

HAAGWEG - RIJSWIJK 5682

LUNCH, DINER en A LA CARTE
ZALEN voor Partijen en Vergaderingen
Aanbevolen door de Ver. „Oost en West”

DIRECTIE: A. HASTRICH,
v. h. Central Pavillon - Scheveningen

„THAANTJE”

Granen - Zaden - Vogels - Visschen -
Aquariums - Pluimvee-artikelen.
Vogelkooien in diverse prijzen.
Vraagt uitsl. H. P. C. Ochtendvoeder.
Aanbevelend, J. HAGEMEIJER
Fahrenheitstraat 553 - Telefoon 35439
Thuisbezorging zonder prijsverhoging

HONDEN-EN KATTENBROOD

RADIO

Verlang van Uw radio-toestel onberispelijke weergave van spraak, zang en muziek.

Onze „B 4” installatie voldoet in dit en in elk ander opzicht volkomen en kost U slechts f 130.— compleet.

PROEFTIJD TOEGESTAAN.

WONDEREN VAN TECHNIEK, enz., enz., stellen hooge eischen aan UW BEURS; ten aanzien van zuivere ontvangst beteekenen al die „wonderen” niets. 5630

RADIO B.

Van-Alphenstraat 10, Den Haag, Telef. 73384

NAAR KANTOOR

Wij leiden U op voor Kantoor, en zorgen voor plaatsing in goede betrekkingen. Prospectus gratis, ook voor STENO, TYPEN, TALEN en BOEKHOUDEN.

INSTITUUT „SCHOEVEERS

STADHOUDERSPLEIN 3, DEN HAAG

6-5201

NIC. WITSENSTRAAT 3, AMSTERDAM

Hoofdpoot van het Kasteel Oranje, Ternate.

den tijd haast niet wordt gevoeld en de aderen van het eens zoo drukke verkeer zijn dood gebloed. Hebben de historische bouwwerken dus niet plaats behoeven te maken voor die van den modernen tijd, zooals het in den regel gaat, toch hadden zij te kampen met de funeste invloeden van het tropische klimaat, de vele aard- en zeebevingen en ten slotte den alles vernielenden tijd. Maar als de Compagnie bouwde, dan bouwde zij goed. Ook kwam zij gemakkelijk aan hare materialen; klinkers, rolsteenen, arduin en Coromandelsche steen kwamen als ballast met de schepen mede, ijzerhout en ebbenhout kocht zij tegen lagen prijs. Alles in aanmerking genomen, is het aantal monumenten, dat de eeuwen getrotseerd heeft, nog betrekkelijk groot.

Te midden van de weelderige tropische natuur vindt men deze overblijfselen uit den Compagniestijd met haar uitgesproken Hollandsch karakter op eenzame stranden, op de hellingen der gebergten, op de toppen der heuvels. Men vindt ze onder allerlei vormen in dit interessante land, waarop de Compagnie het meest blijvend haar stempel heeft gedrukt. Merkpalen met haar monogram of wapen, gebeeldhouwde zerken, praalgraven, herinneringssteenen, trotsche defensiewerken met torens en grachten, ruime woningen naast eerbiedwaardige ruïnes.

Wij zouden de oudheden in de Molukken willen verdeelen in:

1. Versterkingen.
2. Openbare gebouwen, zooals kerken, enz.

3. Woningen.
4. Beschreven steenen.
5. Roerende goederen in particulier bezit.

De versterkingen vormen een voornaam onderdeel van deze monumentenschat; begrijpelijk, omdat de geschiedenis der Compagnie vooral in deze streken er bij uitstek eene was van oorlog en strijd. Ver mag men niet vergeten, dat zij dienen moesten de stapelplaatsen der specerijen te verdedigen. Meestal zijn het eenvoudige bolwerken, bestaande uit een vierkante ommuring met een hoofdpoot en een uitvalpoort, die de pakhuizen en andere gebouwen afsloot. Hebben zij dus uit een bouwtechnisch oogpunt niet alle altijd even groote waarde, te spreker is echter haar historie.

Elke Nederlander, die het gewicht beseft van Nederland als koloniale mogendheid, zal met meer gewone belangstelling deze versterkingen beschouwen in de aparte omgeving der historische Molukken. Hierin waren de Compagniesdienaren gedurende dag en nacht te verblijven, zoodat deze werken de stille getuigen zijn geweest van veel vaders.

Deze versterkingen immers dienden niet alleen ter verdediging, maar ook tot woonplaats der Compagniesdienaren, die er met hun gezinnen verbleven. Behalve pakhuizen en kantoren, benoemd voor den alleenhandel, bevonden zich er ook woningen der gouverneurs, der opperkooplieden, der kooplieden, der onderkooplieden, assistenten en verdere dienaren van lageren rang. Ook kerken

Vesting Kalamatta, kruithuisje, Ternate.

HOTEL „DE TWEE STEDEN” RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”

Buitenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
SPECIALE TARIEVEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF
KAMERS MET STROOMEND WATER EN PRIVE BAD

THE DANSANT - DINER CONCERT
ROEMEENSCH ORKEST
UITSTEKENDE KEUKEN
GERENOMMEERDE WIJNKELDER

Waterpoort van het Kasteel Nieuw-Victoria, Ambon.

scholen werden binnen hare muren gebouwd. Verdedigingswerken in strikten zin waren deze dus niet en hoe tegenstrijdig het ook klinkt moge: zij hadden niet alleen een militair, maar ook een veel karakter. Hier speelde zich het koloniale leven af, het handelsverkeer, het defensiebedrijf, het godsdiensleven, het gezinsleven.

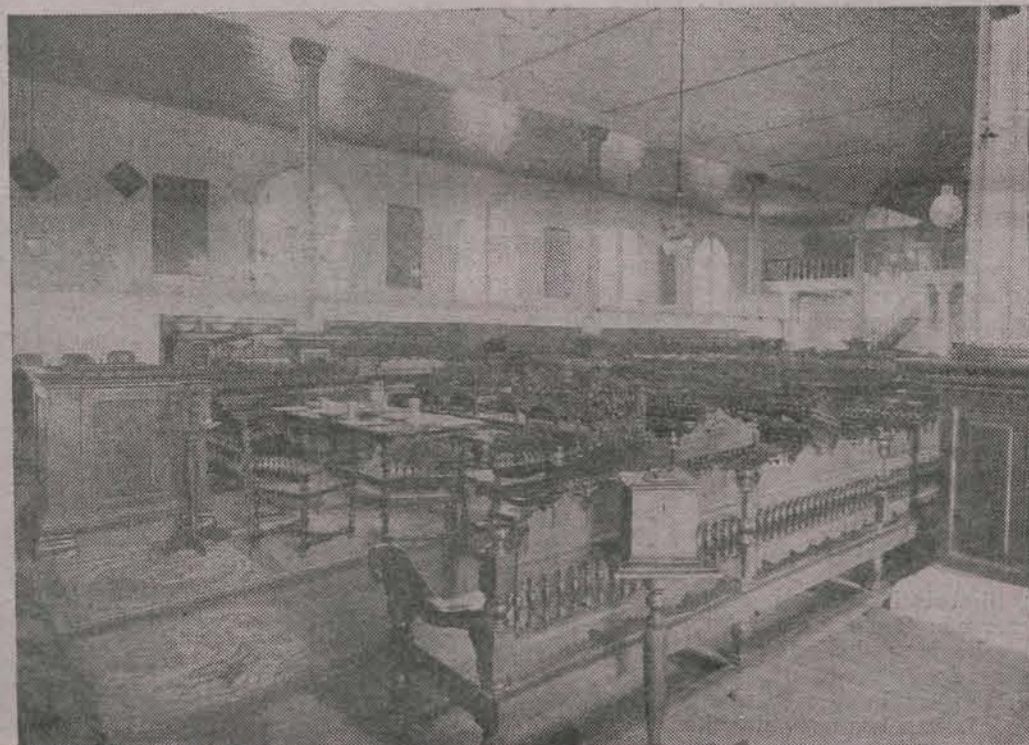
Toen de Compagnie meesteres was en met de ontwikkeling van het koloniale leven ook gepaard gingen meerdere waarborgen voor de veiligheid van persoon en goed, breidden zich deze nederzettingen ook uit buiten de versterkingen en vormden ten slotte dorpen, die later tot steden werden.

Vele Moluksche plaatsen zijn op deze wijze ontstaan en het is niet te veel gezegd, als wij deze versterkingen noemen de steunpunten van het Compagniesbedrijf, die geleid hebben tot een duurzame bezagsvestiging.

Na deze uitweiding over onze vaderen, die in vroeger eeuwen deze bolwerken hebben bewoond, keeren wij terug tot de overblijfselen, waarvan er nog een 63-tal aanwezig zijn, verspreid over 24 groote en kleine eilanden, die achtereenvolgens in een tijdperk van drie maanden door mij zijn bezocht. Dikwijls met veel moeite door het slechte weder en de ontoegankelijkheid van streken,

waar sinds tijden geen Europeaan den voet gezet had, terwijl door de gebrekkige verkeersmiddelen en de hooge zeeën meermalen in gevaar werd verkeerd.

Bepaald grootsche bouwwerken zijn te Banda de kasteelen Belgica, Nassau en Revengie, op Ambon het kasteel Nieuw-Victoria, het fort Duurstede, het fort Defensie en op Ternate het kasteel Oranje. De overige zijn kleine verdedigingswerken, forten, blokhuizen, redoutes, batterijen, beukerijen, of hoe deze ook meer mogen heeten, meestal met echte ou-bollige Hollandsche namen, die een vreemd contrast vormen met de tropische omgeving, zooals op Banda: de forten Bek-af, Kijk-In-Den-Pot; op Ambon: Houdt-den-Bek, De Bullebak, Dorstenburg en op Ternate: De Borrel, namen die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten. Meer gematigd klonk: De Verwachting, Het Klaverblad, De Voorzichtigheid e.d. Typisch doet het aan een geheele reeks van blokhuizen aan te treffen, die naar vaderlandsche steden zijn genoemd, z.a. Amsterdam, Kuilenburg, Rotterdam, Hoorn, Vlissingen, Leiden en Haarlem. Het zou ons te ver voeren om alle vestingen hier op te noemen, volstaan wij echter nog met mede te deelen, dat het kasteel Belgica, een dubbel bolwerk, kan beschouwd worden als het

Interieur van de Hervormde Kerk, Ambon.

HOTEL - RUBRIEK

's-GRAVENHAGE

Hotel Pension „Insulinde”, Bankapl. 2, Den Haag, Tel. 54148. Centr. verw. Warm- & koud water op de logeerk.

Hotel Rest. „DUINOORD” Sweelinckplein Speo. bezocht d. Ind. Fam. 5020 V. D. LUUR

Hotel „Promenade”, Oude Schev. weg 21, Tel. 50454 Prachtige ligging. Matige prijzen. 5035

Pension Dames STRIKWERDA

JOHAN VAN OLDENBARNEVELDLAAN 76, hoek Frankenslag - Bij Bosch, Duin en Zee. Geheel Gerestaureerd - Str. Water - Tel. 50949

Wij leveren ook op termijnbetaling

Wij belasten ons met de verzending naar Indië

Neem 'n GAZELLE

Je voelt niet dat je rijdt

PRIJZEN VANAF F 72.-

GAZELLE-RIJWIELMAGAZIJN M. A. KUIPER voorheen VROLIJK

ZOUTMANSTR. 10a DEN HAAG TEL. 34725 AANBEVOLEN ADRES VAN „OOST EN WEST”

A.S.O. AMERIKAANSCH SNEL-OPPERSERIJ
Azaleastr. 126, Den Haag, Tel. 38206

- OPPERSERIJ EN ONTVLEKKEN VAN DAMES- OF HEEREN COSTUUMS f 1.25
- DEMI WINTERJAS OF DAMESMANTEL f 1.25
- VEST f 0.40
- PANTALON f 0.50

REPARATIEN ZEER BILLIJK

Alle goederen gratis afgehaald en thuisbezorgd
5458 DE DIRECTIE A.S.O.
STOOMEN **VERVEN**

BIJ AANKOMST IN HOLLAND, WENDT U IN VERTROUWEN TOT

„DERLUMS”

DAMES- EN HEERENKLEEDERMAKERIJ
WEIMARSTRAAT 65
DEN HAAG :: TEL. 35170

Wij GARANDEEREN al ons werk
PRIMA Grondstoffen
en BESTE COUPE

PRIJZEN UITERST BILLIJK

DE AANDACHT van zakenlieden wordt gevestigd op de gelegenheid tot het plaatsen van „stands” op de I. T. A. (Indische Tentoonstelling te Arnhem).

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM**

Gestort Kapitaal f 80.000.000.—
Statutaire Reserve - 40.000.000.—

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Trans-
ferenten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schrif-
telijke en Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven.
— Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Aan- en Ver-
koop van Effecten. — Administratie van Vermogens. —
Open en Gesloten Bewaarneming.

SAFE-DEPOSIT — KOFFERKLUIS

Inrichting tot het plaatsen van brandkasten. Speciale
gelegenheid tot het huren van afzonderlijke kluisen
voor groote administraties.

TAAMS & KEYSER

BANKASTRAAT 10, Den Haag - Tel. 17164, 10387

KEYSER & Co.

P. C. HOOFDSTRAAT 24
Amsterdam - Tel. 21729

Behandelen alle Effectenzaken, geven
inlichtingen over Courante en
Incourante Fondsen

REKENING-COURANT COUPONS

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

Belasten zich met alle Bankzaken

Safe-Inrichting

DE N.V. BEGRAFENIS-ONDERNEMING

„SIMPLICITAS”

VAN W. J. INNEMÉE & ZONEN te 'S-GRAVENHAGE

IS ONMIDDELIJK IN HET BINNEN-EN

BUITENLAND TE ONTBIEDEN VOOR REGELING

VAN EEN TRANSPORT, BEGRAFENIS OF CREMATIE

KANTOREN: DENNEWEG 71-73

GARAGES, KISTENMAKERIJ EN DRUKKERIJ: HOOIKADE 43-57

TELEFOON: 11314 EN 12890

JAN MESKER & Co.

PRINS HENDRIKSTRAAT 44-50

DEN HAAG

COMPLETE MEUBILEERING

IN MODERNE EN ANTIKE STIJLEN

VRAAGT GRATIS ONZE UITGEBR. CATALOGUS

BILLIJKE PRIJZEN :: BILLIJKE PRIJZEN

SOLIED ADRES VOOR HEERENKLEEDING

NAAR MAAT EN GEMAAKT
v.af f50.00 LONDON DEN HAAG v.af f14.50
CLOTHING

J. W. FRANSEN

WEIMARSTRAAT 24a - DEN HAAG - TEL. 34985

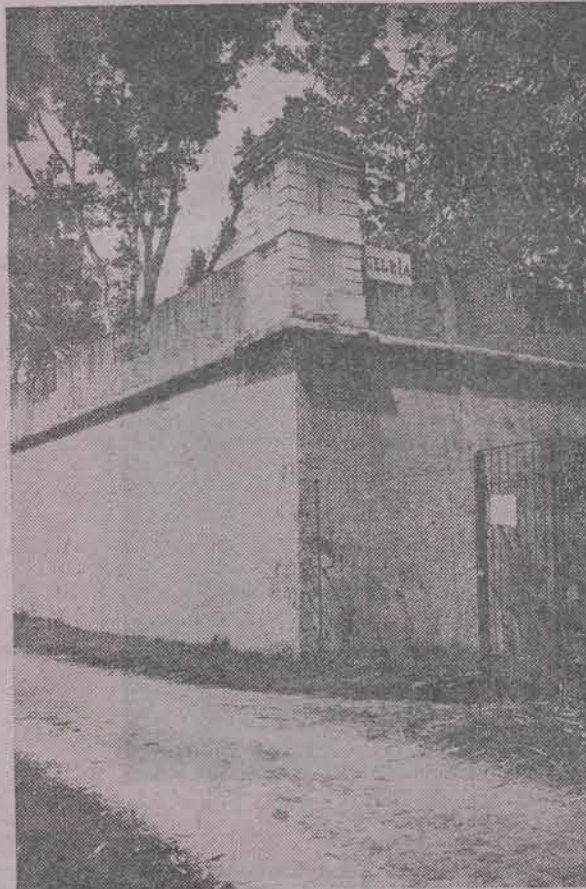
**Dagelijks vanaf het PLEIN, AUTOTOCHTEN naar de
BOLLENVELDEN**

te 1.30 uur. Terugkomst 5.30 uur
Prijs f 2.50 per persoon
PLAATSRESERVEEREN GRATIS

**A
M
O
V
A**

BETUWE

te 9 uur. Terugkomst 6 uur
Prijs f 7.50 per persoon
PLEIN 13a :: TELEFOON 1052

Kasteel Victoria, bastion Gelria, Ambon.

fraaiste specimen van 17de eeuwse vestingbouw-
kunde in Oost-Indië.

Wat de bouwmeesters van deze versterkingen be-
treft, het is ons gelukt uit de Molukse papieren
enkele namen aan de vergetelheid te ontrukken,
die ten volle recht hebben op onze waardeering.

Mannen als Georgius Everhardus Rumphius, de
groot geleerde, die niet alleen als botanicus en ge-
schiedschrijver, maar ook als vestingbouwkundige
zich naam verwierf, behoort het eerst te worden
vermeld. Het is niet onwaarschijnlijk, dat het ge-
heele defensieplan der Molukse gouvernementen
door hem ontworpen is. Meermalen vinden wij aan-
geteekend, dat hij de Molukse versterkingen in-
specteerde en rapport uitbracht over haar toestand.
Verder willen wij nog noemen den ingenieur
Adriaan de Leeuw, den bouwmeester van Belgica en
een tijdgenoot van Rumphius evenals den militair
Gideon Dulez. Uit de 18e eeuw zijn bekend Hans
Ernst von Wagner en Nicolaas van Guericke, die
vooral te Ambon werkzaam waren, waar zij menig
bouw hebben geleid, terwijl niet vergeten mag wor-
den de bouwmeester of „Fabriek”, Corle, die de
fraaie vestiging Duurstede bij Saparoea heeft ge-
bouwd.

Van de vestingen gaan wij over tot de openbare
gebouwen, waarvan echter zoo goed als niets is
overgebleven, hetgeen voor een deel is toe te schrij-
ven aan de zware aardbevingen, die het eerst de
grootte gebouwen in puin deden vallen. Van het
fraaie stadhuis, de beide ziekenhuizen, het wees-
huis te Ambon h.v., is niets gespaard gebleven. Een
uitzondering maken enkele kerkgebouwen.

Er is helaas zeer weinig van deze bedehuizen
overgebleven en wat er aan kerken in de Molukken
wordt aangetroffen, is meert imitatie van den
ouden stijl, die voortreffelijk den indruk uit vroe-
ger dagen weergeeft. Bekoorlijk is het beeld van
een kerkje in de Molukken: de wit gepleisterde
wanden, het fraai gesneden preekstoeltje, de met
zand bestrooide vloer van roode plavuizen, de
grootte boogvormige vensters met glazen ruitjes, dat
alles schept een haast aandoenlijke sfeer van ge-
loof en eenvoud.

Van meer historisch belang is echter het gebouw
van de Hervormde Gemeente ter hoofdplaats Am-
bon, een tweebeukige hallenkerk uit 1780, dat
alleszins de aandacht verdient.

Dit gebouw onderscheidt zich uiterlijk door wei-
nig bijzonders, is van hout opgetrokken op steenen
plint en wordt bekroond door twee torens. Het dak
wordt geschraagd door een achttal gecanneleerde

houten zuilen van Corinthische bouworde, wa-
de piëdestallen met verguld paneelwerk zijn
sierd, die het schip der kerk in drie deelen be-
len. Het merkwaardige van dit bedehuis is
het fraaie meubilair van ebbenhout, ijzerhout
andere kostbare houtsoorten, dat afkomstig is
het ambachtskwartier, waar het door Compagnie
werklieden vervaardigd is: een ongemeen rijke
lectie, door een kunstzinnig kerkbestuur met
feit verzameld.

Het is vroeger wel eens gebeurd, dat fraaie
ken werden verkocht als men geld noodig
maar naarmate de waardeering voor deze
dere meubelen steeg, is daaraan zooveel me-
paal en perk gesteld.

Uit den aard der zaak waren de openbare
wen in de Molukse hoofdplaatsen door de
pagnie zelf gebouwd.

Met de woningen is het een ander geval.
werden zoowel door Compagnie's dienaren als
z.g. vrijburgers gebouwd; wij zouden in deze
zeggen: door particulieren. Veel verschil is er
tusschen, men zou alleen kunnen aanvoeren
de Compagnie's dienaren meestal geen blijvers
ren en dus eigenlijk bouwden voor anderen
vrijburgers daarentegen waren in den regel
blijvers en bouwden voor zich zelf.

Van de eerste soort woningen is heel
overgebleven, behoudens een enkel huis in
nate en het huis van den grooten Rumphius
Ambon. Van de tweede soort, dus van woon-
door particulieren gebouwd, hebben wij nog
voorbeelden in de z.g. „perkenierswoningen”
den Banda-archipel.

De schuin aflopende rieten daken, de
vensters, de wit gepleisterde muren en typi-
sierpoortjes geven de illusie weer van oude
huizen in den Achterhoek, die thans helaas
langer hoe zeldzamer worden. Denkt men
tropische natuur weg, dan zou men zich on-
keurig verplaatst achten in een of ander
landsch dorpje, in stede van op eenige kleine
jes, duizenden mijlen van Nederland verwijderd.

Niet alleen echter deze oude woningen,
ook de sierpoorten, die de hoog ommuurde
afsluiten, verdienen onze volle aandacht. Ex-
bij de poorten der Kaapsche hoeven spreekt
hier de lust tot scheppen, de welvaart en de
dom uit de breede gevels, als verpersoonlijking
de scheppers, de stoere kolonisten uit één stuk
eens de geheele wereld van specerijen voor-
De meeste dezer sierpoorten zijn goed gepropo-
neerd en zijn meest voorzien van kroonlijsten
gedragen worden door vlakke pilasters met
kapiteel en basement, terwijl de breede door-
in den regel wordt gesloten door een halven

Poort van de perkenierwoning Boybauw, Banda.

WEIMARSTRAAT 119 (tuss Regentessepl. en Beeklaan)

MANUFACTUREN. LINGERIEEN. KOUSEN.
SOKKEN. ENZ. - BABY-ARTIKELEN

HET VERTROUWDE ADRES VOOR REPATRIEERENDEN

Aanbevelend, L. A. KWANTEN

Compagnie's merkpaal te Groot-Obi, Ternate.

in hun perken aan, dat het op het einde der 18de eeuw treurig met hen gesteld was.

Toen het handjevol perkeniers geheel en al uitgezogen was, werden eindelijk na de reis van den G.-G. Baron van der Capellen in 1824 de hongertochten afgeschaft en de uitoefening der noteperken verboden. Banda werd tot residentie verklaard, de perkhoorigen opgeheven, de verplichte leveranties afgeschaft. Er werd toen ongehoord veel geld verdiend, doordat de noten met hooge prijzen betaald werden.

Van 1870—1890 brak toen een tweede bloei-periode voor Banda aan en kwamen de perkeniers-families plotseling in het bezit van groote vermogens, zij, die van geslacht tot geslacht ontwend waren op eigen beenen te staan.

Het ging met de perkeniers als met den krekel en de mier in Lafontaine's beroemde fabel. De groote fortuinen waren zoo gewonnen, zoo geronnen. Na 1894 begint de tweede periode van verval in Banda's historie. De noten brachten bij lange na niet zooveel meer op als vroeger. Wederom verkeerden de perkeniers in den grootsten nood, nimmer wellicht zoo groot als thans, want hun bestaan, het bezit hunner perken, het liefste wat zij op aarde hadden, stond nu op het spel. Een handelsvereniging, n.b. een, die grootendeels met hun eigen kapitaal was opgericht, maakte gebruik van den nood waarin zij verkeerden en maakte aanspraak op het bezit hunner perken. Bitter was de strijd, dien zij te voeren hadden en slechts weinigen kunnen beseffen, hoe zwaar het hun viel; afstand te doen van het dierbaar pand, hun perk.

Zoo werd dan stuk voor stuk het oude familie-bezit, dat steeds met hun bestaan was verbonden geweest, verkocht.

Thans wonen nog enkele afstammelingen van deze perkeniers op de Banda-eilanden, de laatste vertegenwoordigers van een instituut — een kolonisatie in de Westersche verhouding van meester tot knecht — dat nergens anders in den Archipel werd ingesteld.

Wat de beschreven steenen betreft, dikwijls wordt men getroffen door een geestige woordspeling, 'n aardig rijmpje, 'n Bijbelsche spreuk, die getuigt van den godsdienstzin der vaderen.

Men doet wel bij de grafmonumenten zoowel als bij de beschreven steenen twee soorten te onderscheiden: n.l. het echt-Europeesch beeldhouwwerk door 's Compagnie's Europeesche werklieden vervaardigd en het imitatie-Europeesch werk, door inlandsche of Chineesche handwerklieden naar Europeesche modellen afgeleverd. Het laatste is minderwaardig; niet alleen zijn de opschriften dikwijls verkeerd, maar ook de heraldiek, de rouwsymbolen en de emblemen des doods.

Verder vermelden wij nog de roerende goetleeren van oudheidkundige waarde in het bezit van particulieren, waartoe wij ook rekenen de kerkelijke oudheden zooals Avondmaazilver, rouw- en wapenborden, die de Moluksche kerkjes nog in verscheidenheid bezitten. Het is duidelijk, dat bij de volkeren der Molukken, zoo gehecht aan de traditie en de historie der Compagnie, nog veel wordt aangetroffen, dat aan haar herinnert. Vele regent-families zijn in het bezit van kostbare meubels, porseleinen e.d., die bijna als heilige voorwerpen worden vereerd. Helaas, als de nood aan den man kwam, is menig voorwerp indertijd verkocht, zoodat er al heel wat uit de Molukken is verdwenen, een verschijnsel, dat zich overal en altijd herhalen zal. Verder wil ik nog de aandacht vestigen op het Museum Kedaton van Ternate, het voormalig sultanspaleis, dat alle herinneringen aan het sultanaat bevat, w.o. vele geschenken der Compagnie aan het vroegere sultanshuis.

Ten slotte zij het mij vergund deze oudheden van vaderlandschen stam, die zoolang vergeten en verwaarloosd zijn, aan te bevelen in de warme belangstelling van ieder, wien, zooals Prof. Krom *) schreef, „de Indische geschiedenis ter harte gaat, en voor wien de nationale plicht om het verleden van zijn land en volk te kennen en te waardeeren, geen ijdele klank is.”

*) Zie Voorwoord van het werk over de Ned. Oudheden in de Molukken van schrijver dezes, dat met geldelijken steun van de Ind. Regeering eerstdaags bij de firma M. Nijhoff te 's-Gravenhage verschijnen zal.

HAARLEM

N.V. v. BASTEN's Woninginrichting

WAGENWEG 102 :: HAARLEM
t.o. de Hazepaterslaan, Tel. 11159

Complete installatiën worden tevoren volledig begroot en opgegeven.

Al onze Meubelen, Tapijten, Stoffen, enz., worden onder schriftelijke garantie verkocht. Levering geschiedt franco door het geheele land, met eigen auto's.

Alle artikelen in onze Show-rooms zijn geprijsd, zoodat iedere Cliënt zelf de prijzen kan zien.

AANBEVOLEN VOOR OOST EN WEST

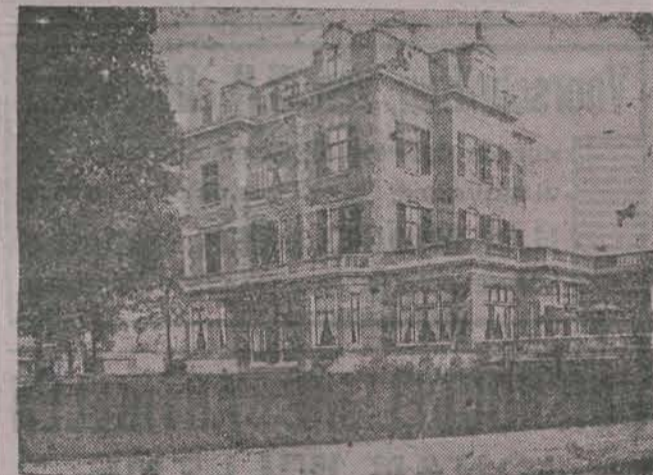
CHRISTELIJK LYCEUM TE HAARLEM

Gevestigd: EMMAKADE 43

Afdelingen GYMNASIUM,
H.B.S. met 5-jarigen cursus en
Economisch Litteraire H.B.S.

MODERN INGERICHTE SCHOOL
PROGRAMMA op aanvraag bij den Rector
Ir. W. VAN DORP

5400

HERSTELLINGSOORD

„HUIZE MARIA EMALIA DORREPAAL”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving, met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor repatrieerenden, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven.

BILLIJKE PRIJZEN. VRAAGT PROSPECTUS.

Haagsch Advies- en Informatiebureau

voor Verzekeringen op elk gebied

TH. SCHWENCKESTRAAT 35 (bij de Galerij)

Tel. No. 35797 inlichtingen en raad kosteloos

AANBEVOLEN DOOR OOST EN WEST

BRIEVEN en stukken, de afdeling Advertenties betreffende, uitsluitend te adresseeren Administratie Koloniaal Weekblad, Nobelstraat 20, Den Haag. Dus NIET enkel Drukkerij Ten Hagen.

TENTOONSTELLING OOST- EN WEST-INDIE

VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

„ZYPENDAAL
ARNHEM.
11 JUNI TOT 28 JULI
TENTOONSTELLING
OOST & WEST
INDIE
1928.

Koopt bij voorkeur bij onderstaande Adressen. Denkt ook om „OUDE STAD

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Oosterbeek - Lage belastingen
LANDHUIZEN beschikbaar te OOSTERBEEK. Mooie omgeving, lage belastingen. Koopsom f 10.000.—. Hypoth. beschikbaar. Huurprijs f 750.—. Inl. Van Nispenstraat 20 te Arnhem en Makelaar VAN BURK, Oosterbeek. 5580

MELKINRICHTING
„MELBO”
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN, PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

HUISHOUDELIJKE ARTIKELN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx”, Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel”, Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goedeadres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie. Aanbevolen adres voor Oost en West. Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

MANEGE J. VAN DEN EIJDEN
ARNHEM
RIJPAARDEN TE HUUR
Rijles voor leden van de Manege per uur f 3.—, abonnement 20 lessen f 55.—. Voor niet-leden: buitenrijden, het 1e uur f 4.—, volgende uren f 3.—. Les in de manege f 4.— per uur. Lidmaatschap f 25.—. 5561
HANDEL IN LUXE RIJ- EN RIJTUIGPAARDEN

WILH. LAIMBÖCK 5524
ROGGESTR. 20
HOEK
VELPERPLEIN
ARNHEM
Wollen vesten
geven een aangename warmte
Sollende kwaliteiten
PULL-OVERS
VOOR
Dames en Heeren

BOULEVARD-GARAGE
PRINSESSESTRAAT
TELEFOON 1939 - ARNHEM
LUXE VERHUUR
EERSTE KLAS WAGENS 1-5571
Vert. OVERLAND-WHIPPET en WILLYS-KNIGHT Automobielen
Reparatie aan alle merken
STALLING - OLIE - BENZINE - BANDEN

HOTEL BELLEVUE (Nieuw)
ARNHEM :: TELEFOON 17
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonbeek (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Parkaars
Restaurant van 5-7 uur.
5557
CONSTANT MEL

— FOTO —
ARTIKELN **cap**
N. KRAMER - KL. OORD 2 - ARNHEM

Familie-Pension „PARKOORD”
APELDOORNSCHESTR. 14 - ARNHEM
Telefoon 2620
Gelegen in de onmiddellijke nabijheid van Park „Sonsbeek” en het Velperplein. Frissche Kamers. Uitstekende Keuken. Badkamer. C. A. S. LINTHOUT

RIETEN MEUBELEN
H. F. SCHMID
BAKKERSTRAAT 24
ARNHEM :: TEL. 15
TEEKENINGEN OP AANVRAAG
VELE INDISCHE DANKBETUIGINGEN

F. HOLLAR - ARNHEM
SCHOENFABRIEK:
SPECIALITEIT MAATWERK
Gaarne nemen wij maten in ons archief op van families, welke naar Indië vertrekken; grootte ervaring op dit gebied.
SCHOENWINKEL:
„Betere” binnen- en buitenlandsche merken
CHAUSSURES BALLY, K. BOOTS & SHOES
VOETVERZORGING:
Dr. SCHOLL's Foot Service
Rijnstraat 34 - Groote Oord - Varkenstraat

ARNHEM
Mrs. M. ORMOND
 82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152

Ladies' Tailoring and Dressmaking
 Altijd in voorraad de nieuwste modellen
 Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
 MATIGE PRIJZEN 5596

KUNSTNIJVERHEIDSHUIS
DIE OLDE MUNTE
 BAKKERSTR. 56a, ARNHEM - TEL. 294
 KUNSTAARDEWERK - RAM
 GLASWERK - LEERDAM
 WEEFWERK - DE INSLAG
 TIN - BRONS - LEERWERK
 SCHEMERLAMPEN - GRAFISCHE KUNST

Suriname op de Ind. Tentoonstelling te Arnhem.

Bij den maaltijd ter eere van den afgetreden Gouverneur van Suriname, Baron Van Heemstra op 25 April te Amsterdam ¹⁾, heeft de heer A. S. J. Fernandes een toespraak gehouden, welke, wyl ze uitsluitend betrekking had op de deelneming van Suriname aan de I.T.A., in extenso hieronder wordt weergegeven.

"Toen mij in mijne hoedanigheid van Voorzitter der Commissie voor de W.-I. afd. der Ind. Tentoonstelling te Arnhem gevraagd werd of ik bereid was tot deze huldiging van U mede te werken, heb ik onmiddellijk met heel veel sympathie besloten daaraan gevolg te geven.

Ik zeg met heel veel sympathie. En dat is niet te verwonderen. Want, zal de West-Indische afdeling der tentoonstelling goed slagen en een wezenlijke reclame voor Suriname zijn — en ik geloof dat Suriname werkelijk goed zal uitkomen — dan zal dat succes met het streven van mijne commissie voor een goed deel te danken zijn aan de van U in hooge mate ondervonden medewerking en moreelen steun. Immers, gij hebt, met de van U bekende voortvarendheid, gevolg gevende aan het daartoe strekkende verzoek van mijne commissie, in Suriname een plaatselijke sub-commissie uit flinke mannen samengesteld met de opdracht, mij in de voorbereiding der tentoonstelling behulpzaam te zijn door het bevorderen van een goede inzending; Gij hebt die sub-commissie de vervulling van haar moeilijke taak mogelijk gemaakt door het verleenen van veel faciliteiten en Uw moreelen steun.

Met groote dankbaarheid moge ik gewagen van de van zoovele zijden op mijn propagandatochten hier te lande ondervonden sympathieke medewerking en aanzienlijken geldelijken steun, van welker medewerking zeer zeker de kroon gevormd wordt door de ondervonden Koninklijke belangstelling, daarin bestaande, dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd gunstig te beschikken op mijn verzoek om de voorwerpen, welke aan Hare Majesteit en Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins ter gelegenheid van hun zilveren huwelijksfeest door Suriname's bevolking zijn aangeboden, voor de West-Indische afdeling der tentoonstelling in te wikkelen af te staan.

Kan ik alzo rekenen op veel goede en fraaie inzendingen aan curiosa en voorwerpen van andere aard uit Nederland, de inzending uit Suriname echter zal volgens de zoo juist ontvangen beschrijving de kern vormen der West-Indische afdeling, wat tot mijn genoegen wel pleit voor Suriname's ingezetenen. Die inzending bestaat uit voorwerpen, welke op menig terrein wijzen op mogelijkheden daarginds voor het bedrijfsleven. Daardoor zal de expositie van Suriname op een hoog peil van wezenlijke reclame voor dit gebied komen te staan.

Het bereiken van dit succes nu zal voor een goed deel aan Uwe persoonlijke belangstelling te danken zijn. Daarmede hebt gij opnieuw getoond de groote waakzaamheid, waarvan Uw 7-jarig bestuur zich steeds gekenmerkt heeft, om alle goede en praktische propagandamiddelen aan te grijpen en met kracht voort te sturen, waarmede particulier kapitaal en particuliere energie ertoe kunnen bevoogen worden om deel te nemen aan het werk van den economischen herbouw van het gewest, dat aan

Uwe goede zorgen was toevertrouwd en voor de bevordering van welks welvaart Gij steeds met onverdrotten ijver en veel liefde werkzaam zijt geweest. Volgaarne voldoe ik dan ook aan het verzoek van mijne commissie door U recht hartelijk te bedanken voor de van U ondervonden medewerking."

Van Week tot Week.
 Dinsdag 24 tot Maandag 30 April.

Luchtpostdienst voor Ned.-Indië, Britsch-Indië en Singapore. Met ingang van 27 April is de gelegenheid geopend om correspondentie voor Britsch-Indië, Singapore en Nederlandsch-Indië des Vrijdags te verzenden met de luchtverbinding Nederland—Parijs—Marseille. Deze correspondentie wordt doorgezonden met de schepen van de P. en O. lijn, welke Vrijdagsnachts van Marseille afvaren. Voor 't luchtvervoer is een extra-recht verschuldigd van 5 c. per briefkaart en 5 c. per 20 gram of gedeelte daarvan voor de overige stukken.

Luchtverkeer in en naar Indië. Den 24en April heeft het Kon. Instituut van Ingenieurs te 's-Gravenhage eene vergadering gehouden waarin o.a. de heer Plesman, directeur der K.L.M., eene voordracht heeft gehouden over: Het luchtverkeer in en naar Indië. (Verslag in het Vaderl. van 25 April, Avondbl. A.).

Onderdirecteur van Gouv. bedrijven. Batavia, 27 April (Aneta). ¹⁾ Aan den heer J. M. van Valkenburg, onder-directeur van gouvernementbedrijven, is op zijn verzoek eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging.

Onderscheidingen. Bij Kon. besluit zijn benoemd tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw prof. dr. Raden Ario Hoesein Djajadiningrat, lid van de directie van het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen; tot ridder in de orde van Oranje-Nassau, C. C. F. M. Leroux, adjunct-conservator van de ethnografische verzameling van genoemde instelling.

Deze onderscheidingen zijn verleend op den dag der herdenking (24 April) van het 150-jarig bestaan van het Genootschap. Verder is benoemd tot ridder in de Orde van den Ned. Leeuw de kolonel der inf. van het O.-I. leger C. S. Gomm.

Prof. Hazen. Het Alg. Handelsbl. deelt mede dat Prof. Dr. G. A. J. Hazen, hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Leidse universiteit, voornemens is aan het einde van dezen cursus het hoogleeraarsambt in verband met zijn gezondheidstoestand neer te leggen.

Ernstig vliegongeluk in Indië. Blijkens een bij het Dep. van Marine ontvangen telegram is het watervliegtuig Dornier 6 op geringe hoogte gevallen, waarbij de officier K. W. van der Veen ernstig en de officier J. N. Kramer licht werden gewond, terwijl de korporaal J. Smit en een Inlandsch vliegtuigmaker zijn gedood. Een nader telegram (Aneta, 1 Mei) meldt het overlijden van off. Van der Veen.

J. van Rijn van Alkemade †. Te 's-Gravenhage is overleden de heer J. van Rijn van Alkemade, oud-directeur van de N.V. Semarangse Stoomboot- en Prauvenveer, officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Mr. M. M. Taytelbaum. Batavia, 24 April (Aneta). Aan mr. M. M. Taytelbaum, vice-president van het Hooggerechtshof, is op zijn verzoek wegens ziekte eervol ontslag verleend.

Raden Mas Jodjana. De Javaansche danser Raden Mas Jodjana zal te Parijs eenige dansavonden geven, met begeleiding van gamelanorkest. O.a. zullen op 8, 9 en 10 Mei voorstellingen plaats hebben in het Musée Guimet.

Kapitein J. F. L. Schneider †. Te Leiden is, in den ouderdom van 69 jaar, overleden de heer J. F. L. Schneider, gep. kapitein van het O.-I. leger.

De uitbarstingen van den Krakatau. Volgens Aneta-telegrammen van 26 en 28 April blijft de werking van den Krakatau nog steeds zichtbaar en hoorbaar aanhouden.

Liga en S.D.A.P. Ingevolge het verlangen van het Bestuur der S.D.A.P. zijn de bij de sectie Holland der Liga tegen koloniale overheersching aangesloten partijgenooten uit de Liga getreden. Het staat nog niet vast wat de Indonessische „kameraden" thans zullen doen; o.i. lijkt het waarschijnlijk dat zij de Liga getrouw zullen blijven.

Directeur Proefstation Thee. Buitenzorg, 28 April (Aneta). Dr. J. J. B. Deuss, assistent aan het Departement van Landbouw, is benoemd tot directeur van het Proefstation voor de Thee.

¹⁾ De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct."

STAALWAREN - TAFELZILVER - PORTRETLIJSTEN - BLOEMPOTTEN - ROOKTAFELS - KOPERWERK
J. A. SCHLETTE - DEN HAAG
 WILLEM DE ZWIJGERLAAN 50 5441
 TELEFOON 50888 :: POSTGIRO 43903
 SLIJPERIJ - REPARATIE-INRICHTING
 EMBALLAGE VOOR VERZENDING VRIJ

ZOEKT NIET VRAAGT HET ONS
BOUW- EN WONINGBUREAU „THOMSON"
 Valkenboschk. 279, Den Haag TELEFOON 30091
 Belast zich met Koopen en Verkoopen - Huren en Verhuren van Huizen Assurantien
Inlichtingen en Adviezen kosteloos

JOH. TOET - 'S-GRAVENHAGE
 Comestibles - Delicatessen - Kruidenierswaren
 AERT VAN DER GOESSTRAAT 34 - TELEFOON 51561

INDISCHE INGREDIENTEN
 Special. in Fijne Vleesohwaren, Koek, Bisquit, Chocolade

W.J.M. SIMONIS'
BEDDENMAGAZIJN
GROENMARKT 34
 TEL. 14420 :: DEN HAAG

GROOTSTE KEUZE
LEDIKANTEN - MATRASSEN
DEKENS 5006
 ONZE „PHOENIX" MATRASSEN (Gedep.) OVERTREFFEN ELK ANDER SOORT IN AANGENAME LIGGING EN SOLIDITEIT. HONDERDEN TEVREDENHEIDSBETUIGINGEN TER INZAGE

TOKO BOGOR
 SUEZKADE 122 a,b - DEN HAAG - TEL. 33472
 Wordt verwacht **MAANDAG:**
VERSCH INDISCH FRUIT,
 o.a. POMPELMOES,
 SAWO-MANILLA
 en VERSCHE DJEROEKS

H.H. Secretarissen der afdelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Het meest gesorteerd Magazijn van Lingerieën, Modeartikelen, Tricotage enz.
in „DUINOORD” is Magazijn „DE ZONEGRENs”
 FREDERIK HENDRIKLAAN 99 :: DEN HAAG
 Uitsluitend 1ste kwaliteit, scherp concurrerende prijzen
 FILIALEN: Thomsonplein 26c, Den Haag - Pansierstraat 48, Scheveningen

Un. examens. Wageningen. Landbouw-Hoogeschool. Candidaats-ex. koloniale landbouw de heeren C. J. van Bijlert, A. G. A. Idenburg, S. H. de Jong, E. J. Uhlenbeck en W. M. L. Vogelzang. Leiden. Doct. ex. Indonesische letteren de heer K. A. H. Hidding. — Econ. cand.-ex. Indologie de heer R. Soekanto.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Prinsesse-Etaloge.
 „Boeatan” heeft op dubbele wijze Maandag 30 April l.l. den verjaardag van Prinses Juliana inderdaad meegevierd. Vooreerst door het uitstalaam in de Heulstraat 19 een recht feestelijk aanzien te geven met op den blij-oranje ondergrond van een Lampongschen trouw-sarong een koperen kom-vol ietwat donkerder gelinte *Geum's* (de eerste oranje voorjaarsbloempjes) te plaatsen, geflankeerd met hoog-opgaande tulpen in dezelfde kleurschakeering op bonte Soembadoeken. Een kleurig, fleurig geheel!
 Maar bovendien mocht „Boeatan” ook nog in de feestvreugde deelen, omdat Prinses Juliana van H. M. de Koningin zulk een fraaie Soemba-doek, voor deze gelegenheid in de Toonkamers van Heulstraat 19 gekocht, ten geschenke had gekregen.
 Een Koninklijk voorbeeld voor allen van daadwerkelijke waardeering der Indonesische kunstnijverheid!

Batik en andere Weefsel-versieringen.
 „Die Dritte im Bunde”, met de vlecht- en weefkunst — waarover wij 't hier de beide vorige weken gehad hebben — welke ten zeerste gebaat zou zijn bij een van overheids-wege in te stellen, deskundig toezicht op den import van synthetische verfstoffen en praktisch onderricht in het gebruik daarvan, zouden die belangrijke takken van Indonesische kunstnijverheid zijn, welke men samenvat onder den naam van: *weefselversiering*. En daarbij dan in de eerste plaats de *batik*; maar ook de sierlijke *tritik*, *kain-kembangan* en *djoempoeltan*, welke zich bij uitnemendheid zouden leenen voor de vervaardiging van allerlei shawls, zooals die thans in het Westen overal gebruikt worden.
 Resident Jasper schrijft op blz. 15 van zijn uitvoerig „Verslag der Eerste Djoejasche Jaarmarkt-tentoonstelling” desbetreffende o.m.:
 „De expositie geeft een groote verscheidenheid van batiktinten te zien: het stemmig donkerblauwen *soga*-bruin van Djokjakarta, het lichte *soga*-bruineel van Soerakarta, de kleurenmengeling van de Pekalongansche doeken, het rood en geel van Tasikmalaja, het steenrood van Madoera, het *mengkoedoe*-rood van Banjoemas, de doffe tinten van Lasem. En ook de motieven duiden voor den kenner gemakkelijk de streken aan, van waar de batiks afkomstig zijn.
 „De Vorstenlandsche batiknijverheid, heeft een zware concurrentie te doorstaan van de Pekalongansche batikkerijen, welke voor een uitgebreid afzetgebied kunnen werken, doordat zij aan de groote vraag naar batiks met levendige kleuren¹⁾ kunnen voldoen.
 De verslaggever meldt dan ook:
 „Natuurlijk heeft de massaproductie uit artistiek oogpunt een achteruitgang van het Pekalongansche kunsthandwerk doen ontstaan. Alleen de met goudblad belegde batiks van *Mevrouw van Ardennen* en enkele speciaal voor de tentoonstelling vervaardigde *kains* van *Mevrouw van Zuylen* wijzen in patronen en technische uitvoering nog op de Pekalongansche batikkunst van weleer.
 „Een kleine vereeniging te Djokjakarta, onder voorzitterschap van *Pangeran Ario Soerjodiningrat*, brengt uitmuntende Djoejasche batiks op de markt²⁾ en heeft daarvan ook een groote collectie voor de tentoonstelling ingezonden.
 „De Tasikmalajasche batikkunst, welke in verval was, is thans onder de goede, algemeene leiding van den *Regent van Tasikmalaja* weder aan het opleven.
 „Nieuwe wegen kunnen ook gezocht worden voor de Madoereesche batiknijverheid, waarvan de pro-

ducten met hun forsche motieven en opvallende kleuren een grooter afzetgebied verdienen, dan zij thans hebben.

„Zoo zoekt en tast men meer en meer naar het noodige voor een steeds productieve huisvlijt: de vernieuwing in vormen, motieven en kleuren, de vernieuwing in toepassingen en de technische verbeteringen of versnellingen, waarvan in de batikkunst vooral op den voorgrond treden: het vervangen van de tijdroovende, oude kleurprocedures door het gebruik van chemische verfstoffen³⁾ en het vervangen van het lijntje voor lijntje, stipje voor stipje batikken door het aanwenden van *tjaps* of stempels.
 „Reeds jaren lang is deze evolutie in de batikkunst zich aan het ontwikkelen en de stempelarbeid heeft reeds zoo'n hoogte bereikt, dat een goed uitgevoerde *tjap-batik* bijna niet meer van een echte *tjanting-batik* is te onderscheiden.⁴⁾
 „En met die symptomen van ontwikkeling demonstreert de groep batikkunst ook het verre verleden; immers, daar is ook de Bantamsche „*kain simboet*” aanwezig, welke nog maar in een enkele *desa* bij Pandeglang gemaakt wordt en in haar eenige kleur en diklijnige patronen dadelijk herinnert aan de oudst bekende batikmethode met gebruikmaking van *ketan*- (kleefrijst)-pap als uitsparingsmiddel en den wijsvinger als teekenstift.
 „Ook zijn er de Vorstenlandsche *kains kembangan*, de *plangis* uit Bali en Solo, de *tritiks* en *djoempoeltans* uit Djokjakarta, producten, welke, door toepassing van uitsparingsmethoden ontstaan, voorloopig nog wel zuiver handwerk zullen blijven, maar uit de mode verdwijnen.”

Zooals wij boven reeds schreven: voor de thans in Europa en niet minder in Amerika heersche mode van kleurige shawls, zouden deze typisch Indonesische weefsel-versieringen als aangewezen zijn, mits in kleur-echte tinten, juist toegepast. De export, naar heinde en ver, van dergelijke zijden doeken zou voor de kunstnijverer zeer winstgevend kunnen zijn. Maar daarvoor is belangelooze, deskundige leiding met steun van hooger hand noodig.
 De heer Jasper legt verder uit:
 „*Kain kembangan* is een borst- of hoofddoek,⁵⁾ waarvan groote oppervlakten één voor één in de verfstof gedompeld worden, waarbij de later te kleuren of ongekleurd te laten gedeelten met pisangbast bedekt worden; *plangis* bevatten uitgespaarde vlakjes, welke vóór de onderdompeling van het goed in de kleurstof met vezels worden omwikkeld en later uit de vrije hand nagekleurd worden; *tritiks* vertoonen de teekening van gebogen lijnen, die door aaneenrijging met garen wit uitgespaard blijven, en *djoempoeltan's* hebben op een egaal gekleurd fond kleine spatjes of stipjes, bij de onderdompeling van het goed in de verfkuij wit gebleven, doordat zij te voren met garen omwonden zijn.”

Verder lezen wij in het Verslag o.m.:
 „In deze groep zijn ook eenige Balische katoenen doeken tentoongesteld, waarop met de hand tafereelen uit klassieke verhalen in verschillende kleuren zijn geschilderd, en Paloese rokken en hoofd-doeken van *foeja* (geklopte boomschors), beschilderd met kunstig geometrische motieven.”
 Deze laatste voldoen zeer goed als lampekap, daar zij tevens aardig doorschijnend zijn. Doordat deze kleedingstukken van geklopte boombast stellig wel niet lang meer bij gindsche inboorlingen „in de mode” zullen blijven, zou het toch, zoowel uit een financieel, als uit een artistiek oogpunt, ten zeerste in het belang der kunstnijverer zijn, als dit artikel voor andere gebruiks-doeleinden hier gelanceerd zou kunnen worden.
 Ook hiervoor hangt echter veel — zoo niet alles — af van de juiste kleurtoepassing.

³⁾ Als dit op deskundige wijze geschiedde, zouden zeker dezelfde, terecht zoo zeer bewonderde oude kleurschakeeringen behouden kunnen worden, of mooie nieuwe combinaties te verkrijgen zijn. — Red.
⁴⁾ Bij de aankondiging der uit Indië te zenden *toekong's* (kunstnijverer) voor de Arnheemsche Tentoonstelling staat o.a. vermeldt: een *batiker*. Hiermede wordt zeker een *tjapper* (stempelaar) bedoeld, want, zooals algemeen bekend, wordt de batikkunst op Java uitsluitend door vrouwen beoefend. — Red.
⁵⁾ In dien vorm ook bijzonder goed geschikt voor tafelleedjes, evenals de prachtig fluweelig roode *kain-simboet*, bovengenoemd. — Red.

¹⁾ Naar wij meenen vooral in de Buitengewesten thans meer gewild. Helaas zijn het veelal schreeuwende kleuren en zijn ook de patronen leelijk verwesterd. — Red.
²⁾ Ook „Boeatan” ontving onlangs weer een mooie zending van daar, ditmaal kleine stukken, welke in prijs binnen ieders bereik vallen. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië en Genève (vervolg)
 Nederland zou zijn positie te Genève kunnen verbeteren door een of meer *Inlanders* van intellectueel peil naar Genève mee te brengen, zouden dan doen als de Engelschen met hun *haradja's*, maar wij zouden het beter en waar moeten doen. Onze Inlandsche vertegenwoordiger zou geen figurant moeten zijn, maar een ernstige taak zou hem moeten wachten. De uiterlijke zaken zouden deze zijn: Men zou daardoor op beseffen, afdoender dan na eenig betoog, dat derland overzeesche gebieden beheert, dien het hooge mate van Westersche ontwikkeling heeft gebracht (*Soer. Hbl.* 17/3, *Villanus*).
 Het betoog van „*Villanus*” — zegt het *Bat. N.* (22/3) — heeft veel aantrekkelijks. Doch vrees zoo voortreffelijk georiënteerde schrijver niet er misverstand zal ontstaan omtrent de positie der Inlandschen adviseur ter delegatie? De dat men Indië op den duur als een min of zelfstandige internationale factor zal gaan schouwen, is niet gering.
 Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Zuid-Afrikaan Arbeiderscongres” (17/3, 2de bl.), „Z. M. Am. lah Khan” (20/3) en „China in 1927” (22/3, *Sum. Post* over „De koning van Afghanistan” (27/3) en het *Bat. Nwsbl.* over „De nieuwe fa. China” (22/3, 3de bl.) en „Mr. Dr. Schumann Duitschland” (26/3).

Werkloosheid der Intellectueelen.

De heer *Smislaert* behandelt in het *Soer.* (21/3) „Economische en sociale aangelegenheden. Een aangelegenheid van de eerste orde noemt de bereidwilligheid van jonge Nederlandschen en vrouwen om hun arbeidsveld in Nederland te zoeken. Een belang voor hen en voor de Voor menigeen zou het leven, ware hij bijtijds Indië gegaan, voller en dieper zijn geweest; all had hij meer vrijheid, meer ruimte, meer avont gekend! „Si vieillesse pouvait, si jeunesse sava...”
 De *Java-Bode* (23/3 „*Werkloosheid der Intellectueelen*”) bespreekt de „noodkreet der jongeren in Nederland in de Dec. en Jan.-aflevering van het tijdschrift „*Bevolking en Bestaan*”, en constateert dat de Nederlandsche gediplomeerden Nederland waarlijk ook beginnen te ontdekken, terwijl feitelijk daarvoor te laat is. Indië kan nog geen gansche aantallen *medici*, *onderwijzers*, *technici*, *tenen voor de cultures en handelsemployés*, *hoogere diploma's* en ervaring, en verder *personeel* en ook nog eenige *predikanten*. Met het diploma's kunnen toonen, is Indië overvoerd, als met ingenieurs. Het door het stijgende aantal kingsgetal in Nederland zich daar sterk vermeerderende aantal gediplomeerden-zonder-meer, zeker van Indië niets hopen. De verslagen der dische arbeidsbeurzen maken melding van de mende aantallen intellectueelen uit Westerschen en Oosterschen kring, welke plaatsing zoeken, dezen op hun beurt, maken zich bezorgd over de uit Nederland dreigende mededinging. Ook hen bestaat er, zoolang de economische ontwikkeling van Ned.-Indië niet krachtiger wordt aangepakt, geen hoop. En al zal de gouvernemente *onderwijs-commissie*, welke zich met de verandering tusschen vraag en aanbod van intellectueelen in Indië thans bezig houdt, wellicht hen, die opleiding komen, nog in een andere richting te sturen, de honderden, die in Indië nu met diploma's rondloopen en niet de „hun passende trekkingen kunnen vinden, zijn daarmede niet gebaat.
 Moeten zij dan, evenals de intellectueelen in derland, hun heil gaan zoeken in niet bij hun diploma's passende betrekkingen en baantjes, nood zal er hen wel toe dringen. Maar — zegt de *J. B.* — zou het dan niet beter zijn, als zij zich zelfden losmaakten van de maatschappij en er uittrokken om een bestaan te vinden in door hen te stichten nieuwe samenleving? Men studeere eens den uittocht van de Quakers, trek van de Amerikanen uit de Oostelijke Staten naar het Westen, de landverhuizing van de dienste Duitschers naar het tropische Est, Santo, enz. Met dat na te doen zullen er offers vallen, maar zooveel gaan er zedelijk lichamelijke onder in de hedendaagsche samenleving, zonder dat met al die offers een nieuw, ruimere samenleving geschapen wordt, wat de vruchtbare, lege gebieden der aarde het zal kunnen zijn.

Volgens *De Loc.* (19/3) heeft Malang een en een A.M.S. afd. B. Met de in Juli te open Christ. Muloschool zullen er 4 Muloscholen Een Broederschool wordt opgericht en plannen

3 Mei 1928, N°. 18.

staan voor den bouw van een gemeentelijke ambachtsschool. In dit verband leze men: het *Bat. Nwsbl.* (16/3 „Intellectuele werkkrachten“; 19/3 „Een ander uiterste“; 21/3 „Allerlei op onderwijsgebied“; 26/3 „Voorbarige bezorgdheid“), de *Java-Bode* (21/3 „De positie van den Indo-Europeaan“), het *Soer. Hbl.* (22/3 „Vraag en aanbod“) en *De Sum. Post* (30/3 „De H. V. A.“).

„De situatie en wij“. De vrijspraak.
De I.S.D.P. te Soerabaja hield een openbare vergadering, waarin de heer J. E. Stokvis, Volksraadslid, het woord heeft gevoerd over „De situatie en wij“. Spr. gaf een résumé van de debatten in den Volksraad over de Inlandsche meerderheid en het standpunt van de Regeering, en kwam tot de slotsom, dat de politieke situatie niet opgehelderd is (*Deli Crt.* 30 en 31/3, 2de bl.). Voorts pleitte de heer Stokvis voor samenwerking tusschen de I.S.D.P. en de volksbeweging, en verklaarde dat de I.S.D.P. niet het eigen belang voorstaat, doch het „Indonesisch“ belang. De heer Soetomo verklaarde, dat de „Indonesiërs“ niet internationaal kunnen werken; zij moeten eerst hunne nationale vraagstukken oplossen. Doch spr. aanvaardt de samenwerking met de I.S.D.P. ter bereiking van het doel, opdat de Regeering haar politiek van dualisme verwerpt.

De vrijspraak der vier studenten te 's-Gravenhage werd besproken door *De Loc.* (24/3, blz. 17), de *Java-Bode* (23, 26 en 27/3), het *Bat. Nwsbl.* (24 en 26/3) en de *Deli Crt.* (26/3). Terwijl men daar in Holland het politieke kaartspel verder speelt aldus *De Loc.* — zal men hier in Indië rustig zijn weg gaan. De zaak der studenten is te betreuen; zij vormt een niet-geslaagd onderdeel van het gegaan van extremistische actie die, zij moge al niet met Moskou gelieerd zijn, tot onheil en tot rampspoed voert voor de Inlandsche bevolking. De Inheemsche volken van Indië daarvoor te behoeden is een taak, die door de Indische Regeering met juist inzicht en met betere middelen gevoerd wordt dan in Nederland, namelijk met een strenge en strikte gezagshandhaving — en door een goed bestuur.

Kapitein Paris.
Wijlen kapitein Paris is alsnog ingeschreven in de registers der Militaire Willemsorde (*Bat. Nwsbl.* 1/3 en *Soer. Hbl.* 21/3, 3de bl.). Men herinnert zich dat kap. Paris, na het uitbreken van het verzet ter Westkust van Atjeh, daarheen werd gezonden en op 3 April 1926 sneuvelde bij kampoeng Sapi in het landschap Kloët. Ondanks het feit, dat de Franschen officier of onderofficier meer telde, sloeg hij zich door de moeilijkheden heen, vooral dank zij het manhaftig optreden van den Javaanschen fusevier, Melker Kromodikoro, die deswege zich de Militaire Willemsorde zag toegekend. Paris behoorde tot de bekwaamste en meest geziene marechaussee-officieren, waarop het Indische leger zich kan beroemen.

Het verkeersvraagstuk.
Het rapport en de voorstellen van de bij G. B. van der Meulen ingestelde „commissie ter bestudeering van het verkeersvraagstuk met betrekking tot auto-transport en railtransport“ zijn thans verschenen. Ook de commissie — zegt *De Loc.* (24/3) — heeft een ontworpen en moeilijke taak op loffelijke wijze vervuld. Het heeft oprechte en erkentelijke hulde te brengen aan den voorzitter, prof. ir. H. van Breen en den secretaris, den heer M. van Loon. De Regeering bespoedige de overweging van het rapport die neme binnen afzienbaren tijd een beslissing welke het verkeer in Indië de vaste regelen geeft, het voor zijn ontwikkeling behoeft. Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (23/2 t/m. 7/3 de enquête van de motorverkeers-commissie“).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Indonesiërs in de Gemeenteraden.
Naar aanleiding van eene beschouwing in het I. D. over de Inlanders in de gemeenteraden, zegt *Mal.-Chin.* blad *Keng Po* te Batavia van 2 Maart, dat het er met genoemd dagblad mede eens is, dat de meeste Inlandsche leden geen initiatief toonen, telmaakt niets van zich laten hooren of tenminste er sluet zooveel dat het 't zittingsgeld waard is. Ook de Inlanders in den Raad doen zij niets voor het gemeentewerk. Maar schrijver is het niet eens met het I. D., dat het aantal Inlandsche leden niet mag worden vergroot ten koste van dat der Europeesche. Immers, er moet een gezonde verhouding zijn dan eerst kan blijken of er veel bekwame Indonesiërs voor zijn. Thans zijn ze in de minderheid dat heeft op hen invloed. Schrijver verwijst hier naar het geval van Dr. Soetomo te Soerabaja. Verklant merkt hij op, dat in kleine plaatsen als Inland-

KLEUTERHUIS „CLYNE DYCKE“ te ZEIST
TEHUIS VOOR KINDEREN VAN ELKEN LEEFTIJD
zoowel voor VAST-, als voor KORTER- of LANGER
VERBLIJF in de Vacantiedagen en bij op reis zijn van de Ouders
GELEGEN IN HET VILLAPARK, Fr. v. d. Pottenlaan No. 14, Telefoon: Zeist 346
Prospecti worden op aanvraag gaarne toegezonden.
Directrice N. E. LANGEREIS

sche raadsleden uit de ambtenaren worden gekozen, die geen vrijheid van spreken hebben. Indonesische voormannen wenschen hun tijd dan ook niet te verspillen om slechts aan te hooren wat de Europeesche medeleden zeggen, herhaaldelijk in strijd met de belangen van het volk in de kampoeng.

Wanneer dan ook Inlandsche intellectuelen geen lid worden, is dat volgens schrijver niet omdat ze niet geschikt zijn, maar uit zelfrespect, want wie zou er vergeefs werk willen doen? Toch heeft hij respect voor degenen, die ondanks de moeilijkheid van de betrekking en de er aan verbonden kans om medeplichtig te worden geacht aan het verdrukken van het volk, met oprecht gemoed en volle kracht voor het volk werken.

„De Islam heeft vele vijanden“.
Dit zet H. A. Salim boven een beschouwing in het P.S.I.-blad *Fadjar Asia* van 15 Maart, waarin hij opkomt tegen de wijze waarop de *Deli Courant* melding maakte van het geval van een Nederlander te Loboek Pakam (Oostkust van Sumatra), volgens dat blad een matroos die Mohammedaan geworden was en in de kampoeng leefde, daar les gaf in het Hollandsch, doch ten slotte opgeval werd en naar Nederland zal worden teruggezonden, daar hij niet in het bezit is van de noodige papieren.

Schrijver wijst er op, hoe hatelijk de toon van die mededeeling is, zoo geheel verschillend van die welke gemeenlijk door de Europeesche pers gebezigd wordt bij de vermelding van dergelijke gevallen van door armoe in de kampoeng gedreven Europeanen. Hij wijst dit aan de omstandigheid, dat het nu geen Christen-, doch een Islam-Hollander betreft. Uit het bericht van de „*Deli Courant*“ spreekt haat tegen de Inlanders en tegen den Islam. H. A. Salim durft er om wedden, dat de schrijver in de „*Deli Crt.*“ het niet noodig zou vinden, dat de Regeering menschen naar Europa terugzond als b.v. employé's, die in de Medansche hotels naakt loopen of allerlei andere onwelvoegelijkheden bedrijven in dronkenschap; door zulke dingen wordt blijkbaar de naam Europeaan niet door het slijk gehaald. En evenmin zou men het als een smet aanrekenen als een Europeaan zich in de Islamietische gemeenschap begaf met de bedoeling de lieden afvallig en tot christenen te maken. Maar een Europeaan, die tot den Islam is overgegaan, die met en onder de Inheemschen is gaan wonen en leeft volgens de beschaafde Inheemsche en Islamietische zeden en gewoonten, wordt beschouwd als iemand die den naam Europeaan te schande maakt.

De Hollander van de „*Deli Crt.*“ — vervolgt schrijver — zou zich niet van zulke woorden bediend hebben, indien hij niet innerlijk minachting koesterde voor de Inlanders en hun geloof den Islam. En dat terwijl die Hollander leeft in het land der Inlanders en te midden der Inlanders, zijn eten en drinken krijgt van den handenarbeid der Inlanders; die zonder de handen der Inlanders geen schoone jas en broek zou dragen, zijn erf niet schoon zou kunnen houden, ja, wiens kinderen, mocht hij ze hebben, zonder de Inlandsche handen niet behoorlijk verzorgd zouden zijn.

De Indonesische intellectuelen.

De liberale *Bintang Timoer* te Weltevreden heeft het in een artikel in het nummer van 17 Maart over het aantal afgestudeerde Inlanders, die als meester in de rechten, dokter of ingenieur terugkomen, hetgeen volgens den schrijver ongerustheid opwekt, die o.a. in de „*Javabode*“ en 't „*Soerabajasch Handelsblad*“ tot uiting komt. Die ongerustheid zou gebaseerd zijn op de vrees, dat het grooter wordende-aantal der afgestudeerde Indonesiërs concurrentie met zich zal brengen, hetgeen thans reeds voornamelijk met de Chineseese artsen merkbaar is, die de Europeesche collega's uit het Chineseese kamp verdringen. Het blad veroordeelt het afgeven van genoemde Europeesche bladen op de Inlandsche dokters en meesters in de rechten, van wie wordt gezegd, dat zij gemakkelijk te vinden zullen zijn voor minder oirbare praktijken en wijst op de gevallen van den laatsten tijd, waarin Europeesche advocaten geschorst en veroordeeld werden.

Het blad geeft voorts een afbeelding van een aantal Inlandsche juristen, die in Indië zoowel bij het Gouvernement als in het particuliere gingen. Dit aantal is thans 37, van wie er 21 bij het Gouvernement geplaatst werden, terwijl 16 de advocatuur ter hand namen. Een kwestie, die met dit onderwerp in verband

staat, wordt besproken in de *Bintang Timoer* van 19 Maart, waar de redactie een beschouwing geeft over de bedoeling der Regeering met de instelling der commissie tot onderzoek of het op Westersche leest geschoeide onderwijs voor Inlanders naar behoefte voldoet. Deze bedoeling is, volgens schrijver, in het kort gezegd om den stroom van het Inlandsche intellect te remmen, teneinde de concurrentie vooral met de Indo's te verminderen.

Schrijver vindt, dat dit de belangen der Inlanders schaaft, daar in de conclusies der commissie opgesloten ligt, dat er thans reeds te veel H.I.-scholen zijn en dat zij vrees voor te groote concurrentie ten opzichte der Indq-Europeanen die tot nog toe de regeeringsbureaux vulden.

Voor de Indonesiërs vindt schrijver dit juist goed, daar dit hun „auto-activiteit“ zou aanwakkeren, doordat men zich op ander gebied zal bewegen of de studie verder zal voortzetten.

Vermeerdering van het aantal H.I.-scholen zal voor de Inlanders van groot nut zijn, daar alleen dit den weg opent tot verdere studie en daarom moet vermindering ten sterkste bestreden worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Amboinsche Zeetuin op de I. T. A. Een buitengewone attractie.

De uitgebreide, uiterst belangwekkende verzameling zeefauna en -flora, in Ned.-Indië, bekend als de „Amboinesche Zeetuin“, door den heer J. H. Soumokil, gedurende een vijftiental jaren met groote moeilen en kosten uit de Moluksche zeeën bijeengebracht en zorgvuldig geprepareerd, zal binnenkort hier te lande aankomen om — gelijk men weet — deel uit te maken van de inzendingen op de Ind. Tentoonstelling, welke van 11 Juni tot 28 Juli a.s. te Arnhem zal worden gehouden.

Aangemoedigd door de in Indië reeds behaalde successen (o.m. op de Jaarbeurs te Bandoeng, op de Pasar Malem te Soerabaja en op de Pasar Gambir te Batavia) stelde de heer Soumokil zich enkele maanden geleden in verbinding met de Afd. Handel van het Departement van Landbouw te Buitenzorg, met verzoek het bestuur van de Ind. tentoonstelling in overweging te willen geven zijn „zeetuin“ onder bepaalde voorwaarden te engageeren.

De bemoeiingen der Afd. Handel leidden reeds spoedig tot het gewenschte resultaat, zoodat de heer S., vergezeld van zijn assistent en een tweetal Japansche duikers, thans met zijn collectie per s.s. „Christiaan Huygens“ naar Nederland onderweg is, ten einde intijds voor de expositie gereed te kunnen zijn.

Het is haast onbegrijpelijk, wat deze verzamelaar, een eenvoudige zoon van de Molukken, door eigen initiatief, zonder Gouvernemenshulp als anderszins, aan merkwaardige visschen, groot en klein, zeldzame korallen, zee-anemonen, schelpen enz. heeft kunnen bijeenbrengen. Moeite noch kosten zijn gespaard, om het publiek, dat nooit of zelden in de gelegenheid is de schitterende pracht der Moluksche zeebewoners te zien, althans den kleurenrijkdom van deze dieren te doen bewonderen. Zoowel voor den leek als voor den man der wetenschap zal dan ook alles, wat in den „zeetuin“ achter een lichtgroen gaas, dat de kleur van het zee-water imiteert, geëxposeerd wordt, ongetwijfeld van zeer groote waarde blijken.

De pracht van de ongeveer 12.000 nummers, welke de verzameling telt, te beschrijven, zou te veel plaatsruimte in dit blad vergen. Visschen in hun natuurlijke kleuren, w.o. met opengesperden bek, waarin de vlijmscherpe tanden goed zichtbaar zijn, haaien met het loodsmannetje aan het lichaam gekleefd, de gevaarlijke zeeslang „lémpé“, de roode en de zwarte, wiens beet doodelijk is, een zaagvisch met zijn monsterachtig wapen, dat aan twee duikers het leven kostte, schelpen van zeldzame pracht enz., al deze voorwerpen zijn bijzonder fraai geprepareerd. Vooral ook de schitterende korallen en zee-anemonen, enkele van licht tot donkerpaars, andere weer wit met alle nuances van rood, zullen niet nalaten de bewondering van het publiek op te wekken.

Volgens de *Ind. Merc.*, aan welk blad het bovenstaande is ontleend, ligt het in de bedoeling, wanneer t.z.t. mocht blijken dat de belangstelling in Nederland aan de door den heer Soumokil gestelde verwachtingen beantwoordt, om den „Amboin-

schen Zeetuin" na afloop der tentoonstelling ook in verschillende andere Europeesche landen te exposeren.

Nederland wordt een hongerland, als . . .

Het Nr. van 26 April van „De Vrijheid" schrijft: „In Holland ist man längst dahinter gekommen, dass die Niederlande zu Hungerlanden werden, wenn sie nicht mehr ihre ostindischen Inseln haben."

Nederland wordt een „hongerland" als Indië ons ontvalt, constateert een Duitsch blad (de „Hallesche Nachrichten"). Ook onze socialisten weten het; zij weten tevens (o.a. blijkens een recent artikel van mr. Sannes in „de Voorwaarts"), dat afscheuring van Indië voor dat land zelf een ramp, voor den wereldvrede een bedreiging en voor het imperialisme een gevaarlijke prikkel zou zijn. Op de „ethiek" van jhr. „De Graeff zou de zweep volgen van . . . men vulle zelf naar verkiezing in. Op de vriendelijke voogdij de onvriendelijke overheersing.

Maar onze socialisten moeten ook met de communisten concurreren. Soms doen zij het, of althans sommigen hunner, dus voorkomen, alsof wij een misdaad begaan, als wij onze hand niet van Indië aftrekken. Terwijl wij in werkelijkheid een misdaad zouden begaan tegenover miljoenen onvermogende (op menigerlei indirect van Indië profiteerende) Nederlanders en tegenover tientallen miljoenen Inlanders, als wij inderdaad handelden, gelijk zij voorgeven te begeeren."

Twee meeningen over Prof. Treub's brochure „Het gist in Indië".

Prof. Dr. J. Boeke, hoogleeraar aan de Rechts-hoogeschool te Weltevreden, in Koloniale Studiën van Febr. '28, is van oordeel dat:

„De brochure is misleidend, slecht ingelicht en kwaadaardig. Zij misleidt omtrent de beteekenis van de onrust, zij misleidt omtrent de bedoeling van den schrijver, zij blijkt slecht ingelicht uit tal van onjuiste beweringen en zij is kwaadaardig in haar verdachtmakingen."

De heer W. J. Coenen, oud-gouverneur van Celebes en oud-lid van den Raad van Indië, in de Locomotief (overgenomen in het April-Nr. van de Ind. Gids) zegt daarentegen:

„Zijne [Prof. Treub's] beschouwingen over en schilderingen van hetgeen daar [dat is in Indië] gaande is, geven blijk van een zoo treffend inzicht in den staat van zaken, in de gevaren voor de toekomst, dat zij, die de volkeren van onzen archipel in hun doen en laten, hun gemoeds- en geestesleven hebben leeren kennen, ten volle zijne bezorgdheid moeten deelen."

De Indische Mercur.

No. 17 (25 April). Overzichten uit den Volksraad. Najaarszitting 1927 (vervolg), door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Beknopt handboek der Volkenkunde van Ned.-Indië, door B. Alkema en T. J. Bezemer, besproken door Prof. Dr. J. P. B. de Josselin de Jong. — De „Ambonsche zeetuin" naar de Indische tentoonstelling op Zippendaal. — Indië en Japan. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het vierde kwartaal van 1927 (slot). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoome de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische onderwerpen — arbeidsvraagstukken — nijverheid, brandstoffen en waterkracht — delfstoffen en metalen; geologie.

Algemeen Landbouweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 38 (17 Maart '28). De klein-landbouw-ellende. — Wat onze bureu over groen- en kunstbemesting denken, door W. A. Schrauwen. — De Braziliaansche koffiecultuur na 200 jaar (slot). — Zonnebloemen als voedselgewas voor vee. — Moderne insectenbestrijding en hare mogelijkheden in Indië, door Prof. Dr. W. Roepke. Id. No. 39 (24 Maart). — Onze nieuwe Landbouw-directeur Dr. Ch. J. Bernard (met portret). — De beteekenis van Ned.-Indië als copra-product. — Jute-kwesties. — Het uitstrooien van kunstmeststoffen. — De mangrove, door Dr. Z. Kamerling (ontleend aan De Natuur).

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 6 (16 Maart '28). Stadsuitbreiding en stadsverbetering, waaronder kampongverbetering, door H. Heetjans. — Rechterlijk ambtenaar wethouder? door G. Jansen. — De Volksgezondheid en de Bestuurshervorming, door Rückert. — Over ongeldige raadsvergaderingen, door Mr. M. D. de Jong. — Verbetering van het contact der gemeentebesturen met de Inheemsche bevolking, door Slamet. — Burgemeestersbenoemingen.

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 27 April bevat o.a. een geill. artikel van den heer Fr. Oudschans Dentz over de thans tot Britsch Guyana behorende voormalige Nederlandsche koloniën Berbice, Essequibo en Demerara.

Suriname.

In den avond van 25 April heeft in den huize Couturier te Amsterdam de feestmaaltijd plaats gevonden, door economisch belanghebbenden aangeboden aan den afgetreden Gouverneur van Suriname Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra. In het geheel zaten 47 personen aan tafel. Voor Dr. Schoch, die de tafel presideerde, was het geheele feest een groot succes.

Waar onze lezers in de dagbladen uitvoerige beschrijvingen van het feest hebben gelezen, zullen wij hier volstaan met het naar voren brengen van enkele momenten uit den feestavond. In zijne mooie tafelrede merkte de heer Schoch op, dat het wel de eerste maal was dat aan een feestmaal vereenigd waren de Minister van Koloniën, de afgetreden en de benoemde gouverneur van Suriname. Het was ook de eerste maal dat aan een afgetreden Gouverneur bij zijn terugkomst in het vaderland zulk een ontvangst is bereid.

Het glaspunt van den avond vonden wij de aanbieding aan Baron van Heemstra van een in zilver en brons uitgevoerde legpenning, met aan de eene zijde het wapen van Suriname en aan de keerzijde de volgende inscriptie: „Aan mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, oud-gouverneur van Suriname, aangeboden door belanghebbenden bij landbouw, handel en nijverheid van Suriname, in dankbare erkenning van zijn vele verdiensten voor de ontwikkeling van land en volk gedurende zijn bestuursperiode 1921—1928."

Treffend was ook de gevoelige rede van den Minister van Kol., Dr. Koningsberger, den akademievriend van Baron van Heemstra.

In een mooie, gevoelige rede bedankte Baron van Heemstra de verschillende sprekers.

Nog verscheidene andere heeren hielden interessante tafelredes.

Wij mogen niet verzuimen de aandacht te vestigen op het mooie menu, waarop het wapen van Suriname in kleuren, het schip in goud.

Een foto van den feestdich geeft o.m. „De Telegraaf" van 26 April.

Ten slotte verwijzen wij naar het onderhoud van het „Handelsblad" met den heer Baart de la Faille, aan wien de vraag werd gesteld wat voor Suriname van Indisch kapitaal en Indische lichamen te verwachten was, en met den heer van Lindeiner, vertegenwoordiger van het Duitsche Syndicaat, dat in Suriname ondernemingen tot stand wil brengen. De lezer vindt een en ander in het „Handelsblad" van 26 April, vijfde avondblad.

Onze lezers moeten ook niet verzuimen kennis te nemen van het onderhoud van het „Handelsblad" met Baron van Heemstra, te vinden in het tweede ochtendblad van 24 April.

Verschenen is de Memorie van Antwoord over het Voorl. Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begroting voor 1928. In een volgend nummer hopen wij daarop terug te komen.

Wij hadden ons voorgenomen terug te komen op de zeer interessante artikelen „Bedreigd Bezit" van den oud-gouverneur G. J. Staal in „De Groene Amsterdammer" van 14 en 21 April, maar de ons toegemeten ruimte is zoo krap, dat wij ons moeten bepalen tot eenige aanhalingen. Het „bedreigde bezit" is het volksonderwijs in Suriname. De bedreiging gaat uit van hen, die het onderwijs, in het bijzonder voor de kinderen der Javaansche immigranten willen inkrimpen. Aan het slot van het eerste artikel zegt de heer Staal:

„Ik kan dan ook niet anders dan met de meeste beslistheid opkomen tegen de gedachte om aan de Javaansche kinderen iets te onthouden, dat aan andere kinderen, de inheemsche en de Britsch-Indische kolonisten-kinderen (Britsch-Indiërs met werkcontract zijn er niet meer), de Chineesche en Europeesche, in één woord: aan alle andere kinderen wél wordt gegeven! Dat mag niet gebeuren!"

Uit het tweede artikel nog deze aanhalingen: „De bontgeschakeerde gemeenschap in Suriname leeft onder één en dezelfde wet, onder volkomen gelijke bedeeeling van rechten en plichten, en alleen op die manier is het met den onmisbaren steun van de gezamenlijke intellectuele en geestelijke vorming mogelijk om nog zoo goed doenlijk een geest van saamhoorigheid te bevorderen en te bewaren."

„Niet dus tegen arbeidsopvoeding als verboden aan het schoolonderwijs gaat mijne bedenking, maar wel tegen vakopleiding op de primaire volkschool, die daarvoor niet het instituut kan zijn; wél tegen eene organische verlaging van het peil van het volksonderwijs in Suriname; wél tegen zulk eene verlaging speciaal voor het Javaansche kind."

„De Maasbode" van 25 April schrijft:

Door de nachttuitzending van Vrijdag wordt onze West in staat gesteld geregeld de Philips-zendingen te ontvangen. Uit tal van telegrammen o.a. van den wvd. Gouverneur Nijsingh is gebleken dat er in de West-Indische Koloniën zeer veel langstelling hiervoor bestaat. Naar aanleiding de laatste uitzending ontving het Philips Laboratorium een telegram van den Chef van den Raad dienst te Paramaribo, waarin deze mededeelde, dat de uitzending van 20 April j.l. wederom een groot succes was geweest en deze door ca. 1500 personen op straat is aangehoord. Het publiek geraakte de toespraak tot Suriname in extase en na afloop werklonk donderend applaus.

Er wordt door het radiostation in Paramaribo thans een installatie gereed gemaakt om 3000 personen de Philipsuitzendingen te laten hooren. Het hoofdbestuur en het bestuur der groep Suriname hebben hem bloemstukken gezonden.

Op 27 April heeft Jhr. Mr. J. L. W. L. van Weller, ondervoorzitter van het Algemeen Nederlands Verbond, den dag herdacht, waarop hij 25 jaren geleden door de groep Suriname tot lid van hoofdbestuur van genoemd Verbond werd benoemd. Het hoofdbestuur en het bestuur der groep Suriname hebben hem bloemstukken gezonden.

Curaçao.

Mr. H. Polvliet.

In zijn vergadering van 12 Maart '28 heeft Koloniale Raad als no. 1 op de voordracht in vacature-J. J. Beaujon geplaatst Mr. H. Polvliet. Als de heer Polvliet benoemd wordt, zal, naar meenen, voor het eerst na ± 15 jaar weer een geboren Hollander in den raad zitting nemen. Zijn vertrek naar Curaçao was Mr. Polvliet raadlid en wethouder te Zierikzee. Benoemd, zal hij der weinige raadsleden zijn, die alle eilanden eigen aanschouwing kent. Ook met Mr. Ellis is het geval. Tweede candidaat op de voordracht is heer A. van Leeuwen.

Uitvoer.

De totaal-uitvoer gedurende het 3de kwartaal 1927 was f 32.719.567, waarvan aloë f 99.106, phalt f 40.000, dividivi f 14.897, geitevellen f 39.000, hoeden f 68.470, huiden f 7801, mest f 9629, phaat f 545.640, steenkolen f 271.319, zout f 12.800 en Shell-producten f 31.630.638.

(A. d. C.)

Een prachverbetering.

Wij hebben, meenen wij, reeds eerder gewezen op de verkeersverbetering, die men in het le heeft willen roepen door „de batterij" met Spaar- en beleenbank bij de Koningin Emmabank af te breken. Uit geschiedkundig oogpunt hebben wij deze afbraak betreurd, maar wij moeten erkennen, dat de toestand daar langzamerhand onhoudbaar geworden was. Onder bovenstaand opschrift lezen wij in de *Amigoe*:

„Nu het stuk fortmuur, waar vroeger de Spaar- en Beleenbank was gevestigd, zoo goed als verwijderd is, kan men pas zien wat een prachverbetering dit is. Naar wij vernemen bestaat plan ook de dakloze aldaar te verwijderen, zoo de auto's zich tegen den muur kunnen opstellen en het plein daarvoor vrij blijft, wat vooral veel nut zal zijn, als het nieuwe postkantoor bouwd zal worden ter plaatse waar thans de handel Sluyter gevestigd is. Dit is de aangewezen plaats er voor."

Voor onze lezers, die wat langer van Curaçao afwezig zijn, herinneren wij er aan, dat de handel Sluyter gevestigd is in het oude kantoor der firma Rivas Pensohn & Co., destijds agent Hamburg—Amerika-lijn. Uit bovenstaand bericht is niet te lezen, of die plaats door de *Amigoe* door de overheid voor het nieuwe postkantoor is gewezen is.

Ongewenschte invasie.

Ten volgorde op ons, aan *La Union* van verleden week ontleend bericht, deelen wij het volgende de *Amigoe* van 17 Maart mee:

„Tot onze overgrootte verbazing hebben wij ter uit goede, ja volkomen zekere bron, vernomen dat verschillende leden van den Kolonialen Raad 't volstrekt niet met dien maatregel eens zijn, er zelfs gebelgd over zijn. Wat daarvan te denken Als er toch iemand geroepen is om op te komen voor het algemeen belang, waaronder toch zeker valt hoogste en heiligste goed van een volk, dat is moraliteit, dan is het de Koloniale Raad. En kan men nog zoo hoog opgeven van vrijheid, vreemdeling, al is hij nog zoo lang in de kolonie die door zijn optreden spot met goddelijke en menselijke wetten, heeft daardoor het recht op heid en bescherming verbeurd, en het is de plicht van den staat dezen zoo spoedig mogelijk te verwijderen."

Onzerzijds verklaren wij gaarne, dat wij het met de beschouwingen van de *Amigoe* goed eens zijn en daaraan niets hebben toe te voegen voor het oogenblik.

Politie.

„Lezen” schijnt voor sommige mensen moeilijk zijn. Wij deelden verleden week mee, dat de *Amigoe* een zeer prijzenswaardig stukje had. Daar werd „tot heil van Curaçao en in het algemeen belang” aangedrongen en aangeboden „de meest royale medewerking om de militaire politie zoo goed mogelijk aan haar doel te doen beantwoorden.” Dit was geschreef naar aanleiding van een telegram, dat de begroting ongewijzigd aangenomen was. Nu het sedert gebleken is, dat *practisch* de begroting wel gewijzigd is en de particuliere correspondent van de *N. R. Ct.* een beteren kijk op den toestand had, dan de *Amigoe* in het nummer van 3 Maart veronderstelde, juicht dit blad. Maar redactie is weer wat voorbarig, want zonder de verslagen van den tweeden dag der Kamerdebatten afgewacht te hebben, schreef het:

„Het koninklijk besluit zal blijven gehaafd, ofschoon verschillende sprekers in de Kamer op de intrekking ervan hebben aangedrongen. Curaçao echter mogen meespreken over de modus quoer toepassing van dit besluit.”

Het *Amsterdamsche Handelsblad*, dat beter moest weten, neemt dit ongewijzigd over. De Minister heeft uitdrukkelijk wijziging van het K. B. toegezegd.

De Eerste Kamer heeft over den aard der aan te brengen wijzigingen in haar Voorloopig verslag een vraag gesteld, die wel een dezer dagen beantwoord zal worden. Intusschen is al wel gebleken, dat de maak voortgang heeft en er druk gekabeld is tusschen Plein en Willemstad. Daarop wijst de uittaling van de *Amigoe*: de procureur-generaal blijft hoofd der politie en het heengaan van kapitein Dorren.

Zooals onze lezers weten, hebben wij ten aanzien der principieele vraag: militaire politie of niet, steeds aan de zijde van den minister gestaan, en daarom kunnen wij niet anders dan betreuren, dat de oplossing, die thans gezocht wordt, het stelsel niet zuiver houdt, en een bekwaam politiemann den heer Borren tot heengaan dwingt. Men had kunnen voorkomen door van het begin af los te laten de stelling, dat de procureur-generaal hoofd der politie was en moest blijven. De heer Bijleveld heeft in dien geest een opmerking gemaakt en anderen hebben daarmee ingestemd.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Het geslacht Cantz'laar.

In ons blad van 16 Febr. 1928 deelden wij iets over dit geslacht mee; ook onze veronderstelling, dat twee kleinkinderen van den gouverneur-generaal P. R. Cantz'laar met elkaar gehuwd zouden zijn. Dit laatste blijkt onjuist. Susanna Maria Gering, die in 1877 met H. J. van Ebbenhorst Tengbergen huwde was geen kleinkind van Cantz'laar, maar uit een anderen tak der familie Gerlings dan die van C. Gerlings, die met Cantz'laars dochter trouwde.

De onlangs te Amsterdam benoemde hoogleraar aan Ebbenhorst Tengbergen is een achterkleinzoon van den gouverneur.

Elders vond ik als geboortedatum en -plaats van staatsgenoemde opgegeven 22 Nov. 1772 te Rotterdam.

Uit den Verrren Vreemde.

Warte troepen uit de Volkenbondsmandaatlanden als medestrijders in het leger van den mandaathouder.

Het zijn, in menig opzicht, zeer interessante bijzonderheden, die het April-nummer van de *Euro-pische Gesprache* heeft gebracht over den oorsprong van het Volkenbondsmandaatstelsel. 't Artikel is van de hand van den heer Miller, een der Amerikaanse medewerkers van President Wilson, en die over gegevens beschikt, die tot nu toe niet waren gepubliceerd.

Niet verheffend is wat hij daarin mededeelt over hetgeen gesproken en bepaald is betreffende het al niet geoorloofde van de werving van gekleurde strijders in een mandaatgebied, om hen ook buiten dat gebied zelf te gebruiken. Wij lezen toch:

Clemenceau wilde weten of Frankrijk zwarte troepen zou mogen werven in zijn mandaatlanden ter verdediging van het eigen land in Europa. Lloyd George gaf daartoe onmiddellijk zijn toestemming. In den voorgestelden tekst werd uitsluitend de rekrutering „voor andere doeleinden dan de handhaving der orde en de verdediging van het gebied” vermeld. Dit sloot volgens den Engelschen minister geenszins uit, dat men zwarte troepen uit Kamerica naar Europa zou overbrengen om daar in het Franse leger te vechten. Het doel van het verbod was alleen te voorkomen, dat men in Afrika een situatie zou krijgen, zooals er in de zeventiende en

achttiende eeuw in Indië had bestaan, waar Franschen en Engelschen, zonder in Europa in oorlog te zijn, elkaar met groote inlandse legers bevochten. Het eenige wat men wilde voorkomen was het soort werk, dat men van de Duitschers zou kunnen verwachten, namelijk de organisatie van een groot zwart leger in Afrika, dat men zou kunnen gebruiken om alle andere mogendheden uit de werelddeel te verdrijven. Wat de Franschen op militair gebied tot nog toe in hun bezittingen gedaan hadden, zouden zij ook in het gebied, waarover zij mandaathouders worden, kunnen gaan doen en daarmede verklaarde Clemenceau zich tevreden.

Wilson vond, dat Lloyd George's interpretatie inderdaad in overeenstemming was met de bewoordingen van het ontwerp. (Zou dit inderdaad de bedoeling ervan zijn geweest?!).

Het eindresultaat is dat er nu eigenlijk twee soorten van Afrikaansche mandaten bestaan. Voor Togo, Engelsch Kameroun, Tangangka en Belgisch Oost-Afrika geldt het verbod troepen te recruteeren voor andere doeleinden dan politie en verdediging van het gebied. De Franschen echter hebben in de verdragen, waardoor hun mandaatrechten op Fransch Togo en Kameroun geregeld zijn, de verklaring doen opnemen, dat zij in geval van een algemeen oorlog de zwarte troepen uit die landen ook elders dan in het gebied zelf ter verdediging mogen gebruiken. Volgens Lloyd George en Wilson ligt dit in de andere verklaring ook opgesloten, maar uit de voor Frankrijk opgestelde redactie blijkt dat Clemenceau toch twijfelde.

De petroleumoorlog.

De Balkan-correspondent van de *N. R. Ct.* gaf in 't Nr. van 23 April belangwekkende mededeelingen en beschouwingen over de verhouding tusschen Franschen, Russen en de Nederlandsch-Engelsche combinatie in de politiek der petroleum-concurrentie. 't Slot ervan luidt:

„Sedert het najaar is de prijsconcurrentie in Indië tegen de Royal Dutch Shell begonnen door het invoeren van Sovjet-oliën door de Standard Oil of New York. De „handels-oorlog” op petroleumgebied, die daarvan het gevolg is, schijnt zich nu ook over andere gewesten uit te breiden. De Koninklijke Shell heeft in het Oostelijke deel van de Vereenigde Staten met de „Columbia Oil Cy” (Bayonne-New Jersey) een nieuwe maatschappij opgericht met het doel op de markt van New York vasten voet te krijgen. Anderzijds heeft de Vacuum Oil Cy aangekondigd, dat zij hetzelfde voor heeft op de markt van Groot-Britannië. Middelerwijl heeft de Koninklijke Shell zich verbonden met de „Burma Oil Cy” om voor Indië een gemeenschappelijke maatschappij op te richten: de „Burmah Shell Oilstorage and Distributing Cy”, welke ten doel heeft, met kracht den strijd op te nemen tegen de Standard Oil of New York. Het gevolg daarvan is, dat de verwoede concurrentie en de prijsoorlog zich nu ook hebben uitgestrekt tot de „Anglo-Persian Cy”, en zelfs tot in de officieele kringen. Voorzeker hoopt de „Burma Oil Cy” er in te slagen, de Standard Oil te beletten om Russische petroleum in Indië af te zetten. De Standard Oil of New York heeft daarop op 15 Januari j.l. een verklaring verspreid, dat haar zaken met Sowjet-Rusland door het departement voor den handel te Washington worden goedgevonden, en dat zij al haar overeenkomsten met de Sowjet-Unie volledig zal uitvoeren.”

Ingezonden.

Kleurstoffen op Java.

De heer J. W. van Nouhuys, Directeur van het Museum van Volkenkunde te Rotterdam, schrijft ons d.d. 28 April:

In de laatste twee nummers van dit blad wordt in de rubriek „Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt” een verzuchting geslaakt over het feit dat op Java ook minderwaardige, d.w.z. goedkoopere, kleurstoffen worden ingevoerd, waarbij dan zelfs rechtstreeks steun van het Gouvernement wordt ingeroepen tot het verkrijgbaar doen stellen van licht- en waschte kleurstoffen.

Nu zou het zeker wel aangenaam zijn als iedereen hier op aarde het beste kon hebben en wij allen, met steun van het Gouvernement, import-Havana konden rooken in plaats dat vele aardbewoners zich als nu moeten vergenoegen met wat de Engelschman kernachtig noemt „penny stunkers”.

In verband nu met de kleurstoffen die op Java verkrijgbaar zijn, zouden wij de aandacht willen vestigen op hetgeen daaromtrent wordt geschreven door Ir. R. M. P. Soerachman, Assistent aan de Afd. Nijverheid, in zijn zeer belangrijk, helder en met groote kennis van zaken geschreven, nu onlangs verschenen publicatie „Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden”.

Op blz. 26 is daar te lezen: „Voor de batikkerij zijn de directe koppelingskleurstoffen, de nieuwe naphthol-kleurstoffen van Griesheim en de zwavelkleurstoffen van groot belang. Een klacht van verscheidene batikkers is overigens, dat het door gebruik der nieuwe verfstoffen mogelijk is geworden kains te maken met velerlei kleurencombinaties, tengevolge waarvan de concurrentie verscherpt wordt en de prijzen van ondernemersstandpunt bekeken, ongunstig worden beïnvloed.

„Dank zij de intensieve propaganda gevoerd door de Deutsche technici, die kosten noch moeite sparen en dank zij de reeds vermelde verbetering der nuances en kwaliteit, zal het gebruik der synthetische kleurstoffen hoe langer hoe meer veld winnen. De handel daarin zal hoogstwaarschijnlijk ingrijpende wijzigingen te zien geven tengevolge van de inmiddels in Duitschland plaats gehad hebbende fusie van kleurstofbelangen. Wat de prijzen aangaat, evenals bij alle andere ingrediënten vertoont ook deze artikelen eene daling in prijs vergeleken bij verleden jaar.”

Nu is het wel heel gemakkelijk uitgesproken, dat: „Juist de allerbeste, sterkste en meest artistieke kleurstoffen tegen billijke prijzen verkrijgbaar moesten gesteld worden, opdat dit kunstwerk een blijvende waarde behoude”, maar goed en goedkoop zijn begrippen die overal een sterke neiging vertoonen afkeerig van elkaar te zijn. De kleurstof is bovendien nog maar één der vele factoren in het batikbedrijf. Waar zou het heen moeten met de schalkist indien aan zoiets werd begonnen!

Kennisneming van de heldere en deskundige verhandeling van Ir. Soerachman in haar geheel, zij ieder die in het onderwerp en in het vraagstuk der coöperatie tusschen Oost en West belang stelt, hartelijk aanbevolen.

1) Blz. 184, Kol. Weekblad 19 April 1928.

Berichten der Afdelingen.

Afdeling 's-Gravenhage.

SOIREE VARIE IN SEINPOST.

Op 24 April gaf de Afdeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West” haar laatste voorstelling in het winterseizoen en trad de Vereeniging „Eurasia” met een Soirée Variée in het Theater „De Seinpost” op. De leden waren in grooten getale opgekomen, zoodat de zaal bijna geheel gevuld was.

De voorzitter, de heer F. van Peski, sprak eenige welkomstwoorden; hij vestigde de aandacht speciaal op de aanstaande Indische Tentoonstelling te Arnhem en de te vormen afdelingstochten daarheen, waaromtrent hij nadere bijzonderheden in ons Orgaan, Het Koloniaal Weekblad, toezegde.

Het zeer gevarieerde programma bevatte vóór de pauze o.m. Hawaiiïanmuziek, welke reeds dadelijk stemming in de zaal bracht; vervolgens voerde Sekar Kedaton een Serimpi-dans uit met gamelang-begeleiding, waarmede zij, evenals met haar Ronggeng-dans, aller harten voor zich innam. Een mooi bloemstuk werd haar voor haar artistiek spel aangeboden. De krontjongen Amboneesche liedjes vonden grooten bijval, terwijl de conferencier, de heer Karel Verboeket, zich tusschen de bedrijven beijverde om het publiek met zijn vaak geestige voordrachten te boeien. Hij oogstte daarmede groot succes.

Na de pauze volgde de première van het tooneelstuk in twee tafereelen „Kroonprins”, door mevrouw Mia Aarwen.

Dit ontroerende stuk werd door alle medespelenden van de vereeniging „Eurasia” vlot ten tooneele gebracht; de moeilijke rollen van de hoofdpersonen, in het bijzonder die van Mia Aarwen en Aleida Roelofsen, waren in zeer goede handen en werden met groote toewijding en overtuiging gespeeld. Het succes was groot en het applaus, den artisten gebracht, dan ook welverdiend. Alle medespelenden werden rijk met bloemen gehuldigd.

Een mooi seizoen ligt achter ons; de Afdeling kan er met groote voldoening op terugzien en zeker zijn het volgende seizoen alle leden weer present te vinden, als „Oost en West” na de vacantie haar wintercampagne hoopt te hervatten.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeling Groningen en Ommelanden.

De groep Groningen van den Internationalen Vrouwenbond voor Vrede en Vrijheid heeft op *Dinsdag 8 Mei*, des avonds 8 uur, in het Concerthuis, Poelstraat, Groningen, eene vergadering, waarin mejuff. *Cato M. van der Pijl*, arts te 's-Gravenhage, eene voordracht zal houden over: „*Het rapport van den Volkenbond over den handel in vrouwen en meisjes.*” Deze zeer interessante voordracht is voor leden der afdeling Groningen van „Oost en West” toegankelijk voor den zeer gereduceerden prijs van f 0.25 per persoon.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik onze leden op te wekken deze voordracht bij te wonen.

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.
J. R. de Wit, Opzichter-Uitvoerder b. h. Dept. v. Openb. Werken, Noorderstraat 50, Amelo.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.
Mr. G. F. Rambonnet, Burgemeester van Soekaboemi, Vivienstraat 98, 's-Gravenhage.
Mej. H. W. Scholte, Hoofdverpl. b. h. Mil. Hospitaal, 1e Helmerstr. 209 (I), Amsterdam.
R. E. Greeber, Hoofdpolitieopz. 1e kl. res. Semarang, Kerkstraat 346 (I), Amsterdam.
D. O. L. Varkevisser, Radiocommissie 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Copernicusstraat 87, 's-Gravenhage.
A. J. Krauss, Hoofdcommissie b. h. Bezoldigingskantoor te Buitenzorg, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.

